

POPOTNIK

▷ Pedagoški in znanstven list. ◁

Letnik XXIX.

Štev. 1.

VSEBINA:

1. Dragotin Pribil: O duševnem delu	1
2. Val. Pulko: Metodiki novodobnega spisnega pouka, njih nauk in njega uporaba	7
3. Ludovik Černež: Jecljanje v šoli	17
4. J. B.: Uvod v algebro	19
5. Dr. Fr. Ilešič: Resolucije o slovenskem srednjem šolstvu	21
6. Ig. Šijanec: Šolsko-higijenski utrinki	24
7. Književno poročilo	28
8. Razgled: Listek 31 — Pedagoški paberki 32 — Kronika	32

Last in založba

„Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: Anton Sterlekar.

„Učiteljska tiskarna“

last „Učiteljskega tiskovnega društva“,
registr. zadruga z omejenim jamstvom

v Ljubljani, Gradišče št. 4

priporoča slavnim krajnim šol. svetom,
šolskim vodstvom in učiteljstvu

uradne tiskovine
iz svoje zaloge.

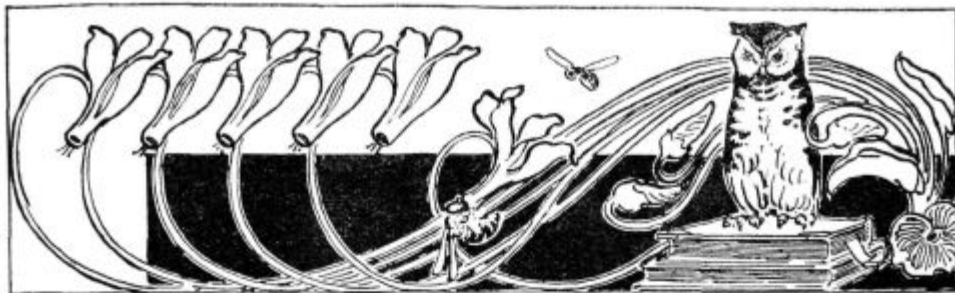
Ceniki se pošiljajo na zahtevo zastonj. Ÿ Po-
strežba točna. Ÿ Tudi vse tiskovine za župan-
stva ima tiskarna po zmernih cenah v zalogi.

Tiskarna sprejema vsa v tiskarsko stroko spadajoča
dela ter jih izvršuje okusno in po solidnih cenah.

Izvrševanje tiskovin v enobarvnem in večbarv-
nem tisku. Ÿ Tiskanje muzikalij in časopisov.

LITOGRAFIJA.

Telefon št. 118. Ÿ Poštna hranilnica št. 76.307.

O duševnem delu.

Dragotin Pribil.

He pays too high a price
For knowledge and for fame
Who sells his sinews to be wise,
His teeth and bones to buy a name,
And crawls through life a paralytic
To earn the praise of bard and critic.

Emerson.

Organi človeškega telesa služijo samo do neke mere; če jih obtežiš še bolj, tedaj odpovedo svoje dalnje službovanje, in to samo začasno, a časih tudi za vedno.

Najbolj delikatni organi človeškega telesa so oni, na katere so navezane naše duševne funkcije. Močan oklep čuva možgane pred vnanimi škodljivimi vplivi, hrbtni mozeg je odet z močnimi plastmi. Na dobro občuvanih potih hitijo živci iz središč na periferijo.

A ni sredstva za obrambo živčevja proti notranjim vplivom: proti prevelikemu in nezmernemu obteženju z duševnim delom.

Nad našimi po nemškem vzorcu prikrojenimi šolami se dviga nevarna pošast. Ali si že videl, tovariš moj, nevrastenika? Nemara si že imel priložnost videti ta žalostni plod duševnega preobteženja, ali težko, da si videl slučaj, ki mi v tem hipu vstaja zopet v spominu. Močan je bil in okreten, njegovo telo je bilo vzorno, kakor da je izšlo iz ateljeja starogrškega umetnika, in njegovo oko je pričalo o poletnem, zdravem duhu. Na vedrem čelu ni bilo oblačka. Par let pozneje sem ga videl strtega, brez energije, božanstvena luč je ugasnila v njegovih očeh. Kakor da je prispel iz trdega boja, sakat na telesu, uničen na duhu. — Kdo ima to razvalino na vesti?

Proti vsem obrekovalcem in proti vsakemu obrekovanju ima šola, moderna šola obrambeno orožje. Le proti ugovoru, da preobtežuje mladega duha, protitej obdolžitvi bi sene upal braniti naših zavodov. Ne mislim samo na elementarno šolstvo, četudi se že na tej

stopnji položi temelj — bodoči razvalini; predvsem se moramo ozirati na ono šolstvo, ki veže mladeniče na šolsko klop vso prevažno dobo telesnega in duševnega razvoja, vso dobo pubertete, od one dobe, ko neha biti otrok, do one, ko se začenja prištevati možem. V tej dobi ima duševno preobteženje najbolj žalostne posledice, in marsikateri siromak je plačal svoje stremljenje po naobrazbi jako drago. In zakaj? Jeli stremljenje po prosveti kaj napačnega, nekaj nevarnega? Nikakor! Revček si ni hotoma opalil kril pri vzletu k solncu. Oni so ga ubili, ki so ga imeli voditi k luči, ubil ga je nesrečni sedanji šolski sistem.

Da šola duševno preobtežuje, to dokazujejo fakti, proti katerim se ne moremo braniti. Treba torej obrniti šolski voz in zavoziti na drugo pot, ki ne pelje preko prezgodnjih grobov.

A kdo pozna to pot? Doba zahteva naobrazbo in brez naobrazbe je nemogoče živeti, a brez duševnega dela ni mogoče doseči naobrazbe. Duševno delo mora torej ostati. Le eno je premenljivo: način dela. Način dela mora biti takšen, da duševno delo ne škoduje. Atletika pretirana in nespametno gojena uničuje telo; gimnastika, pravilno urejena, razvije telesne sile na nepričakovan način. In tako torej tudi duševno delo: duševna atletika ubija, duševna gimnastika razvija naše duševne moči. Duševne sile bi se morale nahajati vedno v primernem napetju (tonus), prenapetost duševnih sil pomeni omaganje in bolezen, podnapetost brezsilje. In če primerjamo vpliv prvega in drugega nedopustnega stanja, potem je še vedno podnapetost ideal proti prenapetosti duševnih sil.

Eulenburg pripisuje preobloženje mlade duše nespametni domači vzgoji. Slavohlepje staršev goni otroke v propast. Mogoče! A to pomeni le to, da današnja šola s svojimi nedopustnimi cenzurami provzroča slavohlepje staršev in slavohlepje učencev. In od koga imamo zahtevati v prvi vrsti zmernost: od staršev, ki pedagogike ne poznajo, ali pa od šole, ki ji je pedagogika cilj in sredstvo obenem? — Zaključiti moramo nadalje, da ta pedagogika sploh ne velja piškavega oreha, če je plod vzgoje — razvalina. Če se pedagogika do danes ni toliko spametovala, da bi zapustila zeleno mizo in se preselila v prakso, kjer bi induktivnim potom zgradila na novih temeljih nov hram, potem kaj ž njo? — Polagoma s sodbo! Pedagogika je že nastopila novo pot. Le mi še ne smemo za njo po tej poti, ker moramo čakati, dokler nam ne diktira nemški sold par novih paragrafov. **Da se nemški paragrafi ne strinjajo s slovanskim življenjem**, ki je najmočnejši v naši državi, kaj briga to vlada: joče kroge? Sedaj ima naša šola v prvi vrsti namen **ponemčevati in potujčevati**, potem šele pride vzgoja v poštev.

Kdaj je mogoče konstatirati prenapetost duševnih sil, in kje in kdaj vlada podnapetost? Ko vemo to, tedaj nam je rešitev vprašanja lahka: upravimo duševno delo tako, da se doseže pravo duševno napetje.

A naša duša ni tako urejena, da bi se vpliv dela takoj razodel. Ali čuti strastni bralec utrujenost, ali sem štirinajstleten dečko čutil utrujenost, če me je zora našla pri Monte Kristu, ali pri Mušketirih, ali pri Mayevih romanih? — Kdo nas torej pouči o pravi meri duševnega dela?

Nadalje vemo, da je duševna moč pri raznih enako starih individuih prav različna. Lessing je bil „konj, ki potrebuje dvojno mero hrane.“ Naš Čop si je bil nabral „Krezove zaklade duha“ i. t. d. Isto duševno delo nekatere umori, drugim ni utrujenosti niti poznati. Kako torej vedeti v vsakem slučaju za pravo mero?

To vprašanje rešiti so se trudili veliki učenjaki. In to vprašanje je tudi vredno, da se mu posvetijo veliki dušeslovci še v bodoče. — Nam nedostaja za to zmožnosti in sredstev. Kar je dognanega na tem polju, to lahko spreminjamo v občno last, to lahko razširjamo med tovariše, in mislim, da se sme tudi to imenovati delo. Dokler ideja ne pronikne vseh interesovanih krogov, tako dolgo je mrtva.

Med najbolj vnetimi delavci, med pravimi pionirji na dušeslovnem polju sluje dr. Kraepelin, profesor psihiatrije v Monakovem. Po uspehih svojih zdravniško-psiholoških proučavanj je ta mož daleč znan po širnem učenjaškem svetu.

Bavil se je dr. Kraepelin tudi z vprašanjem o duševnem delu. Plod teh raziskavanj je bila drobna knjižica „O duševnem delu“, ki mi je dostopna v češkem prevodu dr. Glasera. Malo je kolegov, ki so čitali to knjigo. Zato mislim, da ustrezem marsikateremu, če podam iz te knjige v nastopnem glavne, vodilne ideje.

Če je stroj solidno napravljen, tedaj dela ravno toliko, kolikor je njegov graditelj obetal; ta je tudi v stanu povedati natanko, kako se bode menjala delavna moč stroja, kdaj bode treba obnavljati posamezne dele in koliko bode treba goriva. V tem, koliko se bode uporabilo gonilnega materiala, so tehniški stroji enaki onim, ki jih je Cartesius videl v živini in de la Mettricy v človeku. Ve se, koliko potrebuje organizem hrane, ne ve se, koliko bode zmogel dela.

Telesno sposobnost, jakost mišic moremo meriti. Zaman pa iščemo merila za duševno sposobnost; ni mogoče določiti duševno silo, ni mogoče najti enote za izraz duševne moči. Samo povprečno primerjamo duševno zmožnost dveh poedincev. Govorimo o večji „sposobnosti za delo“ in jo cenimo približno po množini in teži v določenem času rešenih nalog. In praktiška potreba je že davno provzročila naredbo, da se imajo zmožnosti zlasti bodočih državnih uradnikov preiskovati, da se ima kandidat podvreči izpitu.

Skoro vsi izpiti v javnem življenju imajo namen dognati, koliko ima izpitanelec faktiškega znanja o svojem predmetu, in javno mnenje je, da temu znanju odgovarja določena množina zmožnosti. Toda izkustvo je po-

kazalo, da temu ni tako. Niso vedno naboljši delavci oni, ki so blesteli pri izpitih; drugim zopet nedostaja zmožnosti izkoriščati praktiški to, česar so se naučili na pamet; pri drugih zopet je zmožnost nestalna, manjka vztrajnosti, ali pa je odvisna od vnanjih vplivov.

Lahko je soditi pri vseh izpitih o znanju, težko o zmožnosti. Zato se mnogo potegujejo za odstranitev izpitov povsod, kjer dolgo občevanje izpitatelja z izpitancem omogočuje prvemu natančnejšo sodbo o zmožnostih in duševni zrelosti učenčevi nego izpit. Za glupe malenkosti se ubijajo pri izpitih nadarjeni in zmožni ljudje. Toda občevanje ni vedno mogoče, in izpiti so torej potrebno zlo, ki nam vsaj deloma govori o sposobnosti izpitančevi.

Zaslužni angleški učenjak Francis Galton se je pred nekaterimi leti trudil najti metodo za določevanje sposobnosti in delavne sile državnih uradnikov, a brez praktiških uspehov.

Merjenju duševne zmožnosti se protivijo skoro nepremagljive ovire. Kdo bode določeval višino pesniškega poleta? — In vendar je Kraepelin mnenja, da si moremo v ozkih mejah pridobiti važne pojasnitve o duševni zmožnosti, kakor jih ne more nujati niti najdaljše občevanje s človekom. Mogoče nam je namreč določiti z znatno sigurnostjo „delavno izdatnost“ posameznikov pri docela enostavnih duševnih funkcijah, kakor so štetje črk, čitanje, učenje na pamet vrsto števil ali zlogov, seštevanje enomestnih števil i. t. d.

Kraepelin se bavi nato z rezultati, kakor jih nuja seštevanje enomestnih števil. Poskusi so se vršili takole: Poskusna oseba je v nalašč tiskanih zvezkih seštevala dlje časa brez motenja, včasih tudi po več ur, številke, ki so bile natiskane druga pod drugo. Če je vrsta prekoračila sto, potem so se stotice izpuščale, jednice pa so se seštevale naprej. Vsakih pet minut je zazvonil zvonček. V tistem trenutku je poskusna oseba podčrtala poslednjo prišteto številko. Tako se je takoj spoznalo, koliko števil je seštel oseba vsakih pet minut.

Po teh poskusih se je najpreje konstatovala različna naglost seštevanja. Izmed deset oseb je najslabša seštel vsakih pet minut 140, najjača pa 384 števil. Poslednja oseba je torej seštel skoro dvainpolkrat toliko kakor prva. In vendar je bila naobrazba vseh ista — vsi so bili dijaki ali asistenti. Pripuščati moramo torej domnevanje, da je naglost o računanju vsaki osebi lastna. Škoda, da se ni gledalo na pravilnost rezultatov — nemara bi potem pravilnost in naglost stali v obratnem razmerju.

Tako se morejo uporabljati za poskuse tudi druge enostavne funkcije. Tu se pokazuje, da nekatere osebe jako dobro računajo, a se zato jako težko učijo na pamet i. t. d. Ta opazka nikakor ne izločuje možnosti, da bode s poboljšanimi delavnimi metodami mogoče enkrat določiti specifiško nadarjenost oseb.

Poteškoča pa je ta, da vsako duševno delo postaja boljše vsled vaje. Zato ni mogoče nazirati v vsakem rezultatu duševnega dela izraz osebne nadarjenosti, ker ne vemo, kakšno vajo je imel izkušanec pred dotičnim poskusom.

No tudi zmožnost, ki se pridobiva vsled vaj, ima svoje meje. Pri vsaki naslednji vaji se kaže manjši prirastek zmožnosti, in pri vsakem človeku dospejemo končno k meji, onstran katere nobena vaja ne more več povišati delavne naglosti. V tem oziru torej jako lahko primerjamo poedine osebe. Tu stopajo temeljni in trajni razločki v začetni naglosti jako lepo v ospredje. Razen tega pa moremo tu še meriti velikost zmožnosti za izvežbanje. Ta bode tem večja, čim nagleje se dviga rezultat dela pri enakem številu ponavljanj iste zadaje. Pri osebah, ki jih je skušal Kraepelin, se je menjal rezultat med prvim in drugim poskusom za 4 do 25 odstotkov.

Velikost zmožnosti za izvežbanje, se nam vzvidi kot bolj občna lastnost posameznih ljudi. Kdor pokaže večjo zmožnost za izvežbanje v eni stroki, jo kaže navadno tudi v drugih strokah. Nemara isto bode veljalo za trajnost izvežbanosti, ki pa je še malo izkušana. Izvežbanost se polagoma izgublja, in sicer pri raznih osebah z različno naglostjo. Na vsak način se izgublja izvežbanost jako počasi. Vpliv vaje se da dokazati še po preteku par mesecev.

Povečanje delavne zmožnosti s pomočjo vaje se pa omejuje vsled vpliva utrujenosti, ki raste še mnogo hitreje. Utrujenost povsod zmanjšuje količino dela, četudi se lahko vsaj početkoma odpravlja ta vpliv z novo vajo. Toda če doseže utrujenost najvišjo stopnjo, potem se znižuje zmožnost za delo nevzdržljivo. Kdaj ta trenutek nastane, to je odvisno od stopnje izvežbanosti, individualnosti in od slučajnih vplivov.

Jako zanimivi so razločki o utrudljivosti posameznih oseb. Vsak človek dela na poseben način. Pri nekaterih se začetkoma opaža, da njih zmožnost postaja med delom večja, in šele kasno se javlja vpliv utrujenosti. Ti ljudje imajo najmanjšo utrudljivost. Nasprotno pa kažejo nekateri ljudje že v prvi četrt ure vedno rastočo utrujenost; o teh moramo reči, da je njih utrudljivost nerazmerno velika. Med obema skrajnima oblikama so mogoči različni prehodi. Ali ena in ista oseba kaže vselej isto utrudljivost, ono namreč, ki odgovarja njeni individualnosti.

Dejstvo, da je utrudljivost za vsako osebo določena, postaja še važnejše vsled istine, da se ta utrudljivost kaže pri vseh vrstah poskusov. Utrudljivost predstavlja torej temeljno lastnost poedincev, ki se da sicer do neke meje prevladovati, toda v celoti merodajno določa zmožnost posameznikov za delo. Čim večja je utrudljivost, tem krajša je doba, ob kateri se vzdržuje rezultat dela na svoji višini, in tem odločneje je njega padanje. Zato zaostaja oni,

ki se naglo utruji, v rezultatih dela za onim, ki dela počasi a enakomerno in vztrajno, četudi je bila začetna naglost dela pri prvem velika; vpoštevati pa se mora potem še kvaliteta dela, ki se zniža z javljajočo utrujenostjo. Velika utrudljivost ni v nobeni zvezi s posebno delavno brzino. Naopak imamo osebe, ki sicer počasi delajo, a se vendar naglo utrudijo, a na drugi strani osebe, ki početno brzino dela ohranijo na visoki stopnji dolgo časa brez posebnega padanja.

Razen doslej opisanih obćih lastnosti imamo še celo vrsto drugih, ki so tudi pristopne merjenju. Sliko zmožnosti človeka za delo izpopolnimo še s tem, da merimo njegovo vglobljenje v delo, kako daleč se njegova pazljivost odstranja od dela, ali v koliko je odvisna njegova delavnost od vnanjih in notranjih motećih vplivov.

Nadalje treba preiskati elasticiteto zmožnosti za delo, to je brzino, s katero se učinki utrujenosti, raztresenosti i. t. d. zopet poizgube. Tudi odvisnost duševne izdatnosti za delo od nasitenja, dolžine spanja, od telesnih naporov se bode dala izmeriti in za znanstveno spoznavanje človeka izkoristiti.

Treba je tudi izkušati kakovost storjenega dela.

Na ta način je vendar mogoće doseći neko mero, neko število, ki nam označuje osobite duševne lastnosti poedincev. Toda daleč imamo še do trenutka, ko se bode dala takšna merjenja izkoriščati za potrebe vsakdanjega življenja. Uspešno se dajo te metode uporabljati zlasti pri otroku.

Šola nalaga otrokom dnevno neko množino duševnega dela, za katero se ne ve, ali odgovarja zmožnosti mladih možgan, ali ne bode to delo trajno poškodovalo otroka. Treba torej najpreje vedeti: kakšna je utrudljivost učencev.

Pri odraslih je opazil Kraepelin, da pada brzina dela koncem prve ure ali najkasneje začetkom druge ure. In to so bili ljudje, ki so dokazali svojo sposobnost s tem, da so popolnoma zadoščevali zahtevam univerze. Nasproti temu pa je opazil pri dveletnem otroku utrujenost že po preteku nekolikih minut napete pazljivosti. Zlasti Burgerstein, profesor višje realke na Dunaju, je raziskaval utrudljivost šolskih otrok z velikimi uspehi. Ker so uspehi teh poskusov popolnoma soglašali z uspehi drugih raziskovalcev, ne moremo dvomiti o njih zanesljivosti. Burgerstein je sestavil štiri vrste čisto enostavnih računov. Te vrste, katerih vsaka se je dala izvršiti v približno desetih minutah, je predlagal najčešće v prvih šolskih urah 11 do 13 letnim učencem raznih šol, tako da so morali otroci vselej štirikrat po deset minut računati. Med posameznimi dobami dela je bilo vedno pet minut odmora. Ves poskus je torej trajal vsakokrat eno uro.

Čim je pri večini otrok proti koncu prve ure postala brzina računanja za 40° večja, se je dala dokazati pri 43° že pri koncu prve ure utrujenost. Velik del dvanajstletnih učencev torej ne more brez utrujenja vršiti docela enostavno delo, ki traja 40 minut in je prekinjeno trikrat po odmoru petih minut.

Toda to je samo ena stran istinitega stanja stvari. Po štetju napak in poprav je Burgerstein dognal, da se napake docela pravilno množe v mnogo večji meri nego raste brzina dela. Če je narasla brzina dela za 40°, je narasla pravilnost za 162° in napake so se pomnožile za 177°. Vsled tega dejstva je docela jasno, da se kažejo pojavi utrujenosti pri izkušanih otrokih že od drugega dela poskusa naprej vedno bolj in bolj. Množina dela je sicer še vedno rasla, a cena je padala.

Istih rezultatov je dobil ruski psihijater Sikorski, ki je narekoval početkom in koncem pouka večini učencev kratke diktate. Vsled utrujenosti so narasle napake za 33°. Höpfner je po svojih poskusih dognal, da pri vsakih 100 črk narašča število pomot od 0·9° do 6·4°. (Konec prih.)

Metodiki novodobnega spisnega pouka, njih nauk in njega uporaba.

Poroča Val. Pulko.

10. številki lanskega „Popotnika“ je poročal tov. Fink o nazorih Pavla Reiff glede spisnega pouka. Ker bo v tem predmetu treba na vsak način deloma izpremeniti dosedanje metodo in ker ni Reiff edini, ki zasleduje novo strujo, zato si dovoljujem pisati o tem predmetu nekoliko več.

Stara šola se je ozirala pri splošnem pouku bolj na učni predmet kakor na učenca. Videti je bilo, in je v nekaterih rečeh še sedaj tako, da mora učenec od učitelja ponujeno snov sprejeti, če ne izlepa, pa izgrda. Zato pa tudi prav kmalu pozabi, kar ni nikdar rad imel in ostane mu obenem mržnja do učitelja. Ko pa se je začelo ozir jemati na otroško dušo in njen razvoj, ko se je pouk pričel naslanjati na dušeslovje, začela se je tudi za šolski pouk nova doba. V ospredje je stopil učenec in predmet se je začel temu primerno prikrajati. Zato se je morala

izpremeniti posebno metoda. In take, deloma korenite izpremembe, smo že večkrat doživeli. Spomnimo se na prirodopisje, nemščino, slovnico, risanje! Sedaj pa še pride spise! Ali bo tudi tu treba izpremembe?

Preden razmotrivamo to vprašanje, vglobimo se v način spisnega pouka za dobe našega lastnega šolanja; potem pomislimo, kako se podaja ta predmet danes. Nato pa si bomo ogledali nazore najnovejših metodikov glede spisnega pouka. Tako nastane sledeča razporedba:

- I. Spise nekdej.
- II. Spise dandanes.
- III. Prevrat.
- IV. Rezultat.

I.

Najnavadnejša snov spisnih vaj je bila slovnica, pravopis, ponavljanje pripovedk, popisi in opravični spisi. Ko se je izbral predmet — ali so se učenci zanj zanimali ali ne, na to se ni mnogo gledalo — znašale so se skupaj misli, nanj se nanašajoče in sestavila se je dispozicija. Nato se je vzel stavek za stavkom v delo, se je preobračal, gnetel, raztezal, odrezaval tako dolgo, da je bil učitelju prav. Potem so se stavki memorirali posamez in v zboru, dokler jih niso znali učenci napamet. Za oporo so se napisale na tablo posamezne besede, narejale črte in začetne črke — in spisi sestavek je bil „temeljito“ pripravljen. Boljši učenci so napisali vso snov napamet, ker je bil to za nje le diktat; slabeyši so pozabili nekatere besede ali celo stavke in so se začeli oprijemati na tablo napisanih znamenj. Toda gorje! To okostje jih je še bolj zmedlo in rezultat je bil tak, da se je učitelj za glavo prijemal. Napisavale so se tudi na tablo šablone, ki so jih učenci prepisali v priročne zvezke in po tem kopitu narejali prej pripravljene spise. Dogajalo se je celo, da se je napisala cela spisna vaja na tablo in učenci so jo prepisali v zvezke. Da se s tem načinom ni koristilo ne samodelavnosti in s tem ne samostalnosti učencev, je jasno.

V celi dobi mojega obiskovanja ljudske šole dobili smo le dvakrat prosto nalogo za spise. Prvikrat je bilo, ko je naš cesar potoval po avstrijskih deželah l. 1883. in se je ustavil tudi pred našo šolo. Popisati smo imeli to, kar je pri tem koga najbolj zanimalo. Vsi so naredili nalogo več ali manj dobro; eden jo je celo ilustriral. Nekega učenca naloga pa je bila učitelju tako všeč, da jo je prepisal in dal s polnim učenčevim imenom v časopis. To pa omenjam le v toliko, da se je popolnoma nepripravljen, a iz učenčevega življenja vzet sestavek, izvečine lepo posrečil.

II.

Sedanji način spisnega pouka je nekoliko boljši, toda povsem dober še ni, kakor kažejo uspehi. K izboljšanju so pripomogli mnogo razsodni učitelji sami s svojimi razpravami po časopisih in učiteljskih zborovanjih.

Potreba pa je zbudila tudi več mož, ki so postavili metodo spisnega pouka in predmet sam na jasnejše stališče. Najbolj znana sta Maks Schiebl in Franc Frisch.

Maks Schiebl razvija v svojem delu: *Die stilistische Entwicklungstheorie in der Volksschule*, ki ga je ocenil tovariš L. Černej v „Popotniku“ 1. 1897., sledeče vodilne misli. Glavna reč pri stilističnih razkazih (*Darstellung*) ni več, kakor prej, predmet ali tema, ampak individualni ali stilistiški smoter, ki ga avtor sam imenuje „den Hexenmeister, der die ganze Entwicklungstheorie hervorgezaubert hat“. Torej: zakaj?, v kakšen namen se kaj piše? To pa: a) pisatelj hoče nekaj zapisati, kar se mu zdi vredno pisanja — stvarnost je njegov smoter; b) doseči hoče kak zunanji uspeh — smoter je praktičen (pisma, opravični spisi); c) vodi ga znanstven ali etičen motiv — smoter je pouk.

Vso metodiko deli Schiebl v tri dele, in sicer: 1. v didaktiko, 2. v metodiko v ožjem smislu in 3. v sistematiko. V didaktičnem delu pravi, da se naj vadijo učenci v umetnosti stilističnega razkazovanja in se izobražajo v tej umetnosti. Računati je vedno z zmožnostmi učencev, ki se morajo šele tekom časa seznaniti z začetki o komponovanju in stilizovanju. Spisi v ljudski šoli morajo biti kolikor mogoče preprosti; zbujati morajo v učencih zanimanje. Da se to zgodi, morajo spisi izrasti iz danih razmer, to je, imeti morajo neki notranji, resnični povod. Glede pogovarjanja z učenci o nalogi pravi:

1. Prisnuj pri sestavljanju naloge vedno na vzrok in izvedi nalogo iz povzročevalnih danih razmer.

2. Zbudi zanimanje učencev z vprašanji, ki jim odgovarjaje se prepričajo, da je njih znanje še nepopolno, in da je zanimivo, slišati še nadaljnji pouk in razjasnilo.

3. Imenuj končno smoter, ki mu naj služi njihov spis in izvabi iz njih po tem smotru načrt in izpeljavo.

Od učitelja zahteva, da si najprej sam sestavi spis, kakor mu najbolj ugaja.

Glede metodičnega napeljevanja zahteva avtor:

1. Najprej se izgotovi stvar pred očmi začetnikov.

2. Pri tem se razloži ves postopek in se pouče učenci o posameznih delovanjih.

3. Na to se učenci navajajo k posnemanju in se poučujejo postopno o posameznih posebnostih, uhvatkah.

4. Ta poizkušnja v posnemanju se mora natanko nadzorovati, da ne naredi učenec nič narobe in da se ne privadi napačnosti.

5. To, kar je učenec poizkusil, mora se vaditi, dokler se pod našim vodstvom, navodilom in nadzorstvom ne doseže dovoljna zanesljivost in spretnost.

6. Po daljnjih vajah, pri katerih se pomoč učiteljeva vedno bolj umika, postati mora učenec samostojen.

7. Končno mora učenec to, kar se je naučil, vaditi dalje brez vse pomoči in izkušati pridobljeno na različne načine, da pride tako do odličnosti.

Tvarino je razvrstil takole: 1. povest, 2. popis, 3. razprava. Med te je uvrstil in jim podredil vsa druga plemena spisja.

Schießl je postavil sledeče tri metodično-sistematične stopnje za spisni pouk.

1. stopnja. Začetni pouk.

Stilistični pouk se mora pričeti s celo priprostimi, malimi povestmi, ki se sestavljajo pred očmi učencev z njihovim sodelovanjem, ali pa se jim povedo zgledni spisi, ki se potem reproducirajo pod nadzorstvom in po neposrednjem navajanju. Smoter teh prvih vaj je, da se učenci seznanijo na čisto praktičen način s stilističnimi razkazi in z njih kompozicijo in stilizovanjem ter da se zbudi njihov čut za stilistično, komponovalno in estetično pravost in potrebnost. (Stadij gole reprodukcije.)

2. stopnja. Sistematično navajanje h komponovanju.

Ker se naj uče učenci samostojno komponovati, ne smemo ostati pri izdelkih, ki nastajajo z vedno pomočjo in tudi ne pri samih reprodukcijah, ampak začeti moramo polagoma uvajati učence v pouk o komponovanju in ta, kakor tudi stilistični pouk primerno razvijati.

1. S pomočjo učiteljevo se poišče korakoma načrt in naloga se izvede po tem načrtu.

2. Učenci si že sami razjasnijo nalogo po navajanju in nadzorstvu učiteljevem, poiščejo sami po vodstvu smotra in razvojne misli načrt in ga tudi tako izvedejo.

3. Pomoč učiteljeva se vedno bolj umakuje. On le nadzoruje, popravlja in če treba, nekoliko pripomore. Od učencev se zahteva najprej celo samostojno izvajanje naloge po načrtu, potem pa tudi samostojna sestava načrtov.

3. stopnja. Vaja prostih spisov.

Od tega trenutka, ko se od učencev zahteva, da izgotovijo načrt in nalogo celo samostojno, nastopil je stilistični pouk tretjo stopnjo in njegova dalnja metodična naloga je zdaj le še, da se učenci primerno vadijo v sestavljanju prostih spisov. Učitelj je od zdaj le še kritik, ki pregleda izgotovljeno nalogo po stilističnih, kompozicionalnih in estetičnih zahtevah, ki se morajo staviti dobremu razkazu; on presoja in razkazuje ter izkuša tam, kjer se mu zdi potrebno, odpraviti pregreške in napake, ki se še delajo, z razjasnjevanjem, s poukom in z navodom.

Korekturo proizvodov 2. stopnje želi Schiebl tako. Učenci pišejo spis najprej na kos papirja ali v konceptni zvezek. To prečita nekaj učencev, se pogovori in skupno popravlja. Ali pa čita učitelj počasi korekturo, in sicer začetek vsakega stavka počasi, da si učenci zabeležujejo začetke stavkov in zvezo, ne pa tudi nadaljevanja in konca. Do določene ure prinese učenci po teh beležkah sestavljen spis, ki se tudi lahko piše v šoli pri neposrednjem pouku v konceptne zvezke. Na to se o priliki ta spis še enkrat prečita in popravi ter potem piše v snažne zvezke. — Proizvodi 3. stopnje se tudi pišejo najprej v konceptne zvezke, pogovorijo in kolikormogoče popravijo; potem se zapišejo v snažne zvezke. Ali teh prostih vaj avtor ne smatra vrednih, da bi se zapisovale v boljši zvezek, „ker nimajo namena vaditi učenca v stilistični obravnavi praktičnih slučajev, ki jih prinaša njegov bodoči poklic.“

Toda do popravljanja nima Schiebl skoro nobenega zaupanja. Pravi, da je neumno s korekturo izsiliti iz učenca, kar mu je narava za sedaj še odrekla. Ako bi korektura kaj pomagala, bi bilo spisje sedaj boljše in stilistični pregreški redkejši, ker se navadno marljivo popravlja. Ali učenci še niso zreli za take reči. Le po posnemanju, po pozitivnem navodilu in po kolikormogoče mnogih vajah se mora učenec navajati na to, kar je prav in potrebno.

Drugi zastopnik sedanje struje je Franc Frisch, ki je obelodanil svoje misli v knjigi „Der Aufsatz in der Volks- und Bürgerschule“. Te so: Stilistični pouk je nemogoč brez pravičnega stvarnega pouka, ki prinaša s popolnim razumevanjem predmeta obenem jasnost v izražanju in bogastvo v besednem zakladu, ki je potrebno, da se z vzbujanjem zanimanja za predmet doseže spretnost v uporabi besednega zaklada. Najprej je treba gojiti spretnost v izražanju, ki se doseže z vajo jezika in ušesa, to je, z govorjenjem in poslušanjem; torej vaja in zopet vaja v ustmenem govoru v različnih učnih predmetih, ponavljanje, glasno čitanje, ki so edina pot, da se množi zaklad besednih in stavkovih oblik, da se lika jezikovni čut, ki je predpogoj za dobra stilistična dela.

Prve stilistične vaje so reprodukcije tako glede vsebine kakor oblike. Učence je treba za snov navdušiti, z vprašanji — torej z učenčevim sodelovanjem — snov sestaviti in kazati na končni smoter. To se ne more vršiti pred tretjim šolskim letom. Stilistične vaje se ne morejo prej pričeti, dokler učenec ni zmožen pregledati nekaj medsebojno logično zvezanih stavkov. Za prve vaje so najprimernejše pripovedke, in sicer basni. Vendar se naj pouk v spisju na tej stopnji ne omejuje le na basni, ampak naj se že tu kakor tudi na višjih stopnjah zapisujejo lastni doživljaji učenčevi, ker ti so najbolj sposobni zbujaati v učencu živo zanimanje za predmet in mu takorekoč silijo pero v roko.

Prva stopnja stilističnega pouka je ponazorovanje. Učitelj kaže na šolski tabli, kako nastaja s pomočjo učencev kos za kosom. To se potem prepiše v zvezke. Učenci se naj namreč že od začetka vadijo na istinitost glede kompozicije in stilizacije, da se pregreški po možnosti zabranjujejo. Iz praktičnih razlogov se priporoča za prvo stopnjo enakost v razkazih.

V 4. šolskem letu je pripovedka še edino prava snov; pridruži se ji pa lahko še preprosto pismo. Vendar je tu treba iti za korak naprej in vaditi z učenci sestavo dispozicije, ki se zapisuje na tablo. Tu je treba gledati na ternar: začetek, vršitev in konec. Paziti je tudi na zvezo stavkov in zabranjevati je enoličnost. Pri tem razsoja posebno uho; zato je treba dvomljiva mesta glasno čitati.

Za 5. šolsko leto se uporabljajo razen pripovedek še pisma in lahki opisi konkretnih predmetov. Ne opisuje se n. pr. pes vobče, ampak kak določen, znan pes itd. Ker ima pri opisih učenec sam zmagati tehnično stran, zato mu mora biti snov dobro znana. Snov se naj pripravlja izven spisne ure in se zajema iz nazornega pouka, realij in čitanke. Pozneje se lahko uporabljajo tudi oddaljeni znani predmeti, ki jih učenci prej opazujejo. V tem šolskem letu se še tudi razvija dispozicija, ko se je podal smoter, a učitelj prepušča učence vedno bolj sebe samim. Ko se je po indirektnih vprašanjih spis sestavil in na tablo zapisal, da imajo učenci pravo podobo naloge, se ta zbriše in delo se izvrši v zvezke.

V 6. šolskem letu se privzamejo še preprosti opravljeni sestavki in primerjave. Izdelovanje ni več tako popolno kakor prej, ampak učitelj pogovori z učenci izpeljavo ali jo prečita. Pri čitanju se naj pri vsakem stavku preneha, da učenci premislijo. Ako le mogoče, naj učitelj sam sestavi spis.

7. šolsko leto. Snov kakor prej; k temu se vzamejo še manjše razprave in poročila. Dispozicijo napravijo učenci sami. Ko so učenci napravili koncept, prečita učitelj svoj vzorni spisni sestavek.

8. šolsko leto. Prosto spisje brez dispozicije. Učenec naj ima le smoter pred seboj, ki ga izvede v kratkih stavkih. Učitelj ne pomaga nič več.

Skoraj iste misli zastopa Ernest Lüttge v knjigi: *Der stilistische Anschauungsunterricht*. Glavno misel polaga v zahtevo, naj si učenci pridobivajo kolikor mogoče veliko besednega zaklada, kar zasledujejo tudi Schreiner-Bezjakove „Jezikovne vadnice“. Besedni zaklad se pridobiva z vsestransko obravnavo berilnih sestavkov.

V tem smislu, toda v nekaterih točkah naprednejše, je pisano „Posebno ukoslovje slovenskega učnega jezika v ljudski šoli“. Spisal naš priznani metodik dr. J. Bezjak in izdala „Slov. Šol. Matica“ l. 1906. Ker je to delo vsakemu učitelju pristopno, zato ne bom o njem obširneje govoril.

III.

Prevrat. Na pragu k popolnemu prevratu se nahaja priznani metodik v zgodovini in zemljepisju: Konrad Eidam. V svoji razpravi „Der Aufsatz in der Volksschule“ objavlja sledeče misli.

1. Mnenja o metodični obravnavi spisnega pouka gredo daleč narazen; o potih, ki se imajo določiti, še ni nič jasnega.

2. Iz tega se pa tudi razvidi, da so uspehi pogosto prav slabi.

3. Glavne napake v spisnem pouku so sledeče: I. predvsem so dela učencev redkokdaj samostojna, a) ker se hoče (vsled nadzornika) pogreškom kolikormogoče izogniti in so priprave zaradi tega prenatane; b) ker je lažje učencem vajo pripraviti, kakor pa jih prav voditi, da še pri tem ohranijo samostojnost in samodelavnost; c) ker morajo biti izgotovljene naloge tudi popravljene in razredovane, kar pa je pri večinoma velikem številu učencev vsled pisle priprave skoro nemogoče. Trud s popravljanjem je pa tudi vzrok II. pogreška, da se izdelata premalo spisnih vaj.

4. Število vseh spisnih nalog, ki bi se lahko naredile, še vedno ne zadostuje za uspešno vajo; zato je bolj gledati na govorjene sestavke.

5. Ustmene sestavke pa lahko delamo a) pri združevanju snovi koncem vsake učne ure, b) pri raznih ponavljanjih, c) pri izkoriščanju čitanke za pravo slišanje in za pripravo k prostemu izražanju, d) na nižji stopnji pri nazornem pouku; pravi nazorni pouk pa tudi naravnost pripravlja na spisje, če se družijo primerni stavki v zaokroženo celoto. Še neposredneje navajajo k spisju napisovalne vaje.

6. Pišimo raje manj spisov v takozvani snažni zvezek, pa zato naj pišejo otroci vsak dan nekaj na tablice, če drugega ne, pa nekaj nepretrganih stavkov, ki so se dobili pri obravnavi učne snovi ali pa pri lastnem opazovanju in dožitki.

7. S tem se izognemo III. pogrešku, da se snov za spisje včasih na umeten način vrine v pouk.

8. Napisovalnim vajam se naj na vseh stopnjah posveča največ pažnje.

9. Slovniška teorija se naj omeji na najpotrebnejšo snov.

10. Pravopisje se naj podaja bolj z napisovanjem kakor prepisovanjem.

11. Da se dosežejo prosti spisi, je treba postopne vrste v razkazu, ki ga spremljajo govorne vaje.

12. Dela v snažnem zvezku dobe šele tedaj svojo vrednost, če se skrbno popravijo in razredujejo.

Hans Trunk „Zur Hebung des deutschen Sprachunterrichtes“ pravi: Pogosto so sestavki, ki se imajo pisati, tako predelani, da niso nič drugega kakor ponavljanje tega, kar se je učencem dodobra vteplot v glavo. Če pa naj potem pišejo kaj preprostega, domačega napamet ali le pripovedujejo, pa si ne vedo več pomagati. Čisto naravno! Učili so se pisati le sestavke,

ki so se jim dobro vtisnili, ali da bi zapisali to, kar so videli, slišali, doživeli ali izkusili, zato se jim ni dalo nobenega navodila. Izvrstna vaja v spisju so kratki pismeni razkazi o ozko očrtanem predmetu, ki se izvede v šoli brez priprave. Napiše se lahko, kar so si otroci zapomnili, ali kar so se učili govoriti, kar se je vobče pri pouku pridobilo. Seveda ni mogoče, da bi se vse to tudi popravilo. Pa pri takih vajah se naj vsaj nekatere pregle-dajo in pogreški skupno popravijo. — Naj pa tudi bodo prvi spisi kakršni hočejo, naj bodo polni slabih izrazov, enostranskih nazorov, jezikovnih ne-rodnosti, to je popolnoma v redu, to je čisto naravno. Ali smo mi drugače začeli? Pri pravem pomaganju učiteljevem, se napredek kmalu pozna. Veliko nevarnejše je, če se učenci navadijo misliti, da njih misli niso vredne, da bi se zapisale in da morejo svoje delo izvršiti le po učiteljevem navodilu.

Popolni prevrat značijo sledeči „štürmerji“.

Juri Roscher: „Wie ich den Aufsatzunterricht auf der Unterstufe begründe“. Sedanji pouk stoji v znamenju reprodukcije in posnemanja. Temu nasproti postavlja novodobni spisni pouk že svoje prve vaje v službo produkcije, usposablja otroke le njim zanimive predmete, situacije, dogodke itd. pismeno izraziti. Spisni pouk mora biti ves šolski čas skozinsko enako-vrsten (homogen) in zato naj bodo že prve vaje samostojen, prost prenos misli v pisavo; otroci morajo že od prvega začetka za svoje misli obliko sami ustvariti. Ne to, kar je nastalo pri teh prvih vajah, bodisi glede vsebine kakor oblike, je dragoceno, ampak da se je vobče nekaj ustvarilo, da se je nekaj duševnega prijelo. Zunanja oblika je zadržujoča spona, ki zavira prosto delovanje otroških zmožnosti in talentov. Svojo snov deli v dva oddelka:

A. Posrednja priprava. Do prve polovice 2. šolskega leta je spisni pouk le priprava. Ko bi znali otroci že v 1. šolskem letu pisati, moralo bi se tudi v tem šolskem letu pričeti s spisjem; kajti najboljšo, kar more šola storiti, je, da pusti otroke samostojno delati. Pri nobenem proizvajanju se otrokova duševnost tako očito in v toliki meri ne udeležuje, kakor ravno pri izražanju svojih misli z besedo in s pisavo. Zaraditega ni prosta pro-dukcija na spodnji stopnji na noben način prezgodnja. Da se pa otroci vzgojijo za samostojno izdelovanje, mora elementarni učitelj 1. pri svojem nazornem pouku gojiti več notranjega naziranja. Snov se podaja v obliki kratkih povestic in kolikormožno se daje vsemu pouku značaj, kakor da bi učenec vse to sam doživel. Zato je učence navajati k opazovanju. 2. Otroci naj veliko pripovedujejo. 3. Majhni lahki berilni sestavki se ekscerpirajo in v najpreprostejši obliki ponove.

B. Neposredna priprava.

1. Pisanje na podlagi neposrednjega čutnega naziranja.

- a) Učitelj kaže otrokom znane reči, katerih imena se ortografično lahko pišejo, ta imena se zapišejo.

b) Predmeti s posebnimi lastnostmi (barva, oblika, velikost), n. pr.: Kakšen je pivni papir?

c) Učitelj izvaja sam dejanja (gre, piše itd.). Učenci pišejo, kaj učitelj dela.

d) Več istovrstnih reči: Koliko jih je?

2. Pisanje na pamet.

a) Imena. Predmet je znan, n. pr.: Kje stoji drevo? Kje leži kamen? ... Kraj je znan, n. pr.: Kaj si videl na cesti? Kaj se dobi v prodajalni? ...

b) Lastnosti. Predmet je znan: Kakšna je vijolica, kamen? ...

Lastnost je znana: Kaj je zelo dolgo, težko, pisano? ...

c) Dejanja. Predmet je znan: Kaj dela metulj, mož? ...

Dejanje je znano? Kdo leta, mlati, spi? ...

d) Števila. Predmet je znan: Koliko stolov, svinj ... imate? ...

Število je znano: Kaj ste videli skupaj po dvoje, troje? ...

3. Pisanje iz spomina. Osebni doživljaji: Kako sem se nekoč bal, lepe reči videl, slišal, dobro jedel, kako je v sobi dišalo, sem se veselil, sem se moral močno smejati, sem se vstrašil; kaj zjutraj delam; o noči nekaj pripovedovati; zakaj sem na cesti postal; kaj doma pomagam; nekaj povedati o ognju, o raztrganih, razbitih rečeh; zakaj je bil oče hud itd.

4. Pisanje iz mišljenja. Zakaj je ta ali oni bil tepen; zakaj otroci ne hodijo več bosi, zakaj se je ta jokalo? Za lažjo izvedbo se poda primerna situacijska slika, n. pr.: Mali M. je stal na pragu, si je drgnil oči z rokama in jokalo ... Zakaj le?

5. Pisanje iz domišljije. Ko se bomo šli spet kopat; kaj bom delal danes po šoli; če bi otroci na cesti stali, se pri vodi igrali ...

Izbira snovi. Umetnost začetnega spisnega pouka je v tem, da se zna otroke zanimajoča snov prav omejiti in oblikovati. Otroci naj pišejo le to, kar je v resnici njihova last. Pri prvih vajah naj vlada skozinskoz veliko-dušnost; le grajati ne; vse je dobro, prav dobro. Kar je spisanega, naj se glasno čita pred vsemi, da imajo otroci tudi veselje nad izdelkom, ne pa samo nad izdelovanjem.

Poprava se omejuje le na podčrtavanja slabih izrazov. Pravopisje, slovnica, lepopisje ne spada sem.

Maks Wagner: Überwindung von Schwierigkeiten beim „freien Aufsatz“. (Neue Bahnen.) Prosto spisje se mora pričeti kolikor mogoče zarana, mora biti princip. Prej ko se s spisjem začne, lažje se odpravljajo težkoče. Vrednost kakega dela se ne sme ceniti po mehanični pravilnosti, temveč po dokazani samostojnosti, po osebnem izrazu in oblikovanju. Toda najvišja zahteva mora vsekakor biti, da se prida takozvani notranji istinitosti še zunanja formalna pravilnost.

Snov, ki jo imajo otroci obdelati, mora biti zvezana z njihovim čustvovanjem. Kar so sami videli, slišali, storili, trpeli itd., to bodo tudi lahko napisali. Veliko bolj kot dosedaj, se mora otrokovo izvenšolsko življenje porabiti za spise. Zato pa se mora tudi veliko bolj otrokovo izvenšolsko življenje uvesti v šolo in porabiti pri vsem pouku.

Toda volja za pisanje bi že bila ali zmožnost izprva manjka. Zato je treba veliko ustmenih spisnih vaj, posebno pripovedovanje lastnih doživljajev. Paziti je na nepretrgano pripovedovanje, a ni treba biti preveč bojazljiv zaradi razvrstitve misli; torej ne otroka plašiti z vednim popravljanjem. Pisanje se prične v drugem šolskem letu. Ne se vstrašiti čačk in napak; le veliko hvaliti in malo grajati; bo kmalu boljše. Učitelj pa spozna pri tem otrokovo dušo, nabira snov za slovniške in pravopisne vaje. Ako otrok svoje misli piše, tedaj je v svoje delo tako zamišljen, da ne vidi in ne čuti nobenih pogreškov v formalnem oziru. Da bi se s takim spisjem gojila površnost glede slovnice in pravopisja, ni misliti, ker to, kar je napisanega, se kmalu zbriše in se ne vtisne v spomin. Pač pa se dobi pri takih vajah mnogo ličnih misli, ki se potem sestavijo v šoli v kratek sestavek. Ta ekstrakt se potem pred celim razredom pogovori in spravi v pravilno obliko ter piše v zvezke. Tako nastane naloga s sodelovanjem vseh. Obenem pa se zajemajo slovniške, pravopisne in stilistiške vaje iz te snovi in tako se veže predmet s predmetom in se prilaga učenčevim resničnim potrebam, oziraje se na koncentracijo.

Avtor razločuje štiri stopnje: 1. Otroci pišejo kaj in kakor znajo. 2. Spisi se prečitajo, najvažnejše misli se sestavijo v nov spis in se spet zapišejo. Ali pa pišejo zopet vsi najboljši spis katerega součencev v pravilni obliki. 3. Vsak otrok napravi najprej spis v konceptu v eni potezi. Potem se ta dela prečitajo, otroci urejajo misli ter popravljajo debele slovniške in stilistiške napake. Učenci smejo tudi vprašati. Lahko se pa tudi naloge pregledajo, pogreški se zabeležijo in pred vsem razredom pogovore. 4. Naloge se pišejo takoj v zvezke. Tretja in četrta stopnja se vršita izprva vzporedno.

Poprava. Mnogo prizanašati, hvaliti in zahteve polagoma stopnjevati. Ne vsake trohice popravljati. Poprava bodi pedagoška, t. j., dobri izdelki se glasno prečitajo in pohvalijo; to vleče. Poprava koncem naloge ni nič vredna. Ako se je grešilo proti besedotvorju, se dotična beseda večkrat zapiše, da se besedna slika vtisne v spomin. Če manjka vejica, naj se ne piše cel stavek, ali pa le najbližja beseda z vejico, ampak stavek se naj čita s pravilnim naglasom, da se mesto vejice samoobsebi najde. Drugi pogreški se obravnavajo v slovnici, pravopisju, pri diktatu in napisavanju.

(Konec prihodnjič.)

Jecljanje v šoli.

Ludovik Černež.

Dragi tovariš, cenjena tovarišica, ko prideš prihodnjič v šolo, opazuj nekoliko, kateri učenci ti jecljajo! „Enega takega fanta imam!“ mi morebiti odgovoriš takoj, češ, čemu bi še naj to posebej opazoval, kar že davno vem. A počasi, prijatelj, da ti povem svoje misli! Tistega jecljača s prirojeno ali v mladosti na njem zakrivljeno govorno hibo niti ne menim, temveč v mislih imam otroke, ki znajo jecljati tudi — brez te hibe.

In ako nisi doslej posebno gledal na to, se boš čudil in priznal, da ti jeclja strašno mnogo otrok. Morebiti se boš na tihem jezil, kako da je bilo mogoče, da nisi tega prej opazil. A rečem ti: to je prav lahko umevno. Morda si popravljaj leta in leta te napake, a končno si se jih tako privadil, da jih nisi niti več čutil. Tako se nam sploh godi! Ko sem prišel n. pr. na svoje sedanje mesto, kjer se govori vobče jako lepo in pravilno, me je vznemirjalo samo čudno naglaševanje nekaterih besed. Popravljaj sem in popravljaj in končno se mi je zdelo, da sem vse popravil za vedno. Ko pa sem po dolgem času zopet prišel v svoj rojstni kraj, so me domači opozorili na čudno zavijanje nekaterih besed. Tedaj sem se šele prepričal, da nisem svojih učencev čudnega naglaševanja odvadil, temveč da sem se ga — sam privadil. Pri tem se nehote spominjam nekega odličnega tovariša, ki je pri deželni učiteljski konferenci v Gradcu govoril tudi nemški s pristnim „prleškim“ naglasom ter zbudil pri delegatih občo pozornost.

No, saj se tudi nemškim tovarišem ne godi bolje in nemogoča ni naslednja šaljiva dogodbica, ki nam jo je pripovedoval na učiteljsku nepozabni profesor Ehrat:

Tovariš Nemec je prišel v kraj, kjer so izgovarjali v mnogih besedah **a** namesto **e**. Ko mu je nekoč učenec izgovoril „racht“ namesto „recht“, mu je učitelj popravljaj in popravljaj tako dolgo, da je učenec res pravilno rekel „recht“. Tedaj pa ga je učitelj zadovoljno pohvalil: „So ist 's racht!“

S tem sem hotel samo povedati, da smo učitelji res v veliki nevarnosti, da se privadimo po svoji okolici in po svojih učencih govornih napak, vsaj v toliko, da jih ne popravljamo. Ni torej nikakor odveč, ako se včasih med seboj zopet opozorimo in vzdramimo.

Prav zaradi tega pišem ta sicer tako neznatni članek o jecljanju.

Kaj pa je vzrok jecljanju? V prvi vrsti razburjenost učenčeva. Ako pokličeš prav nenadoma najboljšega učenca, ti zajeclja in traja nekaj časa, preden pride v tir. Umevno! Saj še iznenadena divjačina ostrmi za hip kakor odrevenela, preden se spusti v beg.

Drugi, najnavadnejši vzrok je ta, da učenec takoj odgovora ne zna, torej zadrega. Vzemimo računanje n. pr. $8 + 5$! Učenec bi rad hitro odgovoril, a ker še hipno vsote ne ve, hoče nekako pridobiti časa in zato ponavlja često nehote: „Osem ... os ... osem, osem in pet ... osem in pet je ...“ In končno od takega učenca navadno niti ne dobiš dobrega odgovora, četudi morebiti sicer ni ravno slab računar. S tistim zaletavanjem pride celo s tira. Saj si že opazoval, prijatelj, konja, ki ne zna mirno vleči: skoči, skoči, pa nič ne potegne; še en močen skok in vrvi se pretrgajo, voz pa obtiči — v blatu! Tako je navadno z jeclačem.

Kakor pri računanju, je tudi n. pr. pri čitanju. Otrok ne more pregledati in sestaviti v besedo takoj vseh črk, pa začne: „Po ... po ... potre ... potreba, ka ... ka ... katera, ko ... ko ... koristi“. Kakor da bi kokodajcal!

Ako pa se otroci takemu jecljanju privadijo, jecljajo končno pri vseh odgovorih in pri govorjenju sploh. Vsakdo mora uvideti, da je tako jecljanje grdo in mučno, včasih tudi dokaj smešno. In ako pomislimo, da provzroča često tudi enake pismene pogreške, smo pač prepričani, da se mu moramo v šoli odločno upreti. To pa je le mogoče, ako že na nižji stopnji konsekventno zavrnamo vsako nepotrebno ponavljanje zlogov in besed. In to seveda tudi na srednji in višji stopnji.

Navajajmo učence, naj vselej najprej mirno pomislijo in še le potem odgovorijo. Pustimo jim pa vedno dovolj časa, da lahko zbero svojega duha in izlijejo svojo misel v primerne besede. Bodimo potrpežljivi in ne drezajmo jih: „No! No! No!“ S takim drezanjem dosežemo ravno nasprotno od tega, kar si želimo: namesto da bi se pravilni odgovor požuril, se le zavleče ali celo onemogoči. Zavračajmo rajši vsak prehlasten odgovor. Posebno pa glejmo pri čitanju takoj v začetku strogo na to, da ne bodo boljši bralci prehitro čitali, da bi jim slabejši ne mogli slediti.

Ako se otroci navadijo mirno misliti in svoje misli mirno in počasi izrekati, bodo končno neprisiljeno vedno točneje odgovarjali in konec bo — sitnega jecljanja.

Uvod v algebro.

Na podlagi elementarnega računstva sestavi J. B.

I.

Operacije $5 - 3 = 2$, $3 + 2 = 5$ in $5 - 2 = 3$ so znane že učencem nižjih razredov ljudske šole; učenci 3. razreda pa tudi že poznajo pravilo: „Ako odštejemo subtrahend od minuenda, dobimo razliko ali diferenco.“ V skrajšani obliki zapišemo to tako-le: Minuend — subtrahend = diferenca ali še krajše $m - s = d$. Pri računskih preizkušnjah rabijo učenci pravila: „Ako seštejemo diferenco in subtrahend, dobimo minuend, če pa odštejemo diferenco od minuenda, dobimo subtrahend. V skrajšani obliki to napišemo: $d + s = m$ in $m - d = s$. Ako pa vzamemo v račune namesto teh črk prve iz abecede, tedaj pišemo $a - b = c$ in $b + c = a$ ter $a - c = b$, ker nadomestili smo m z a , s z b in d s c . a in b pomeni katerokoli število, c pa je zavisno od števila a in b . Taka števila, katera izražajo sploh le neko množino enot, so obična števila; zaznamujemo jih s črkami. a lahko pomeni n. pr. 1, 5, 20 ali katerokoli drugo število. Različne črke pa zaznamujejo v enem in istem računu navadno različna števila. Ako je pa v računu $a - b = c$ število b večje kakor a , tedaj imamo $a - b = -c$, n. pr. $5 - 7 = -2$; v uporabni nalogi bi se reklo: „Kdor ima 5 K premoženja, 7 K pa dolga, temu manjkata 2 K.“ V računstvu so torej jako važni predznaki. Števila, katera imajo predznak, zovemo relativna, oziralna ali algebrajska števila. Beseda „algebra“ izvira iz arabščine. Prvotno so imenovali nauk o enačbah — algebro, pozneje pa sploh računstvo z uporabo črk.

II.

Algebrajska števila uredimo navadno po predznakih, n. pr. $a + b - c + d - e = a + b + d - c - e = (a + b + d) - (c + e)$. Pravilnost te pisave nam pojasni najhitreje kaki številčni račun n. pr. $5 + 4 - 6 + 2 - 3 = 5 + 4 + 2 - 6 - 3 = (5 + 4 + 2) - (6 + 3) = 2$. Oklepaje stavimo pogostoma n. pr. $a + b - c = (a + b) - c = a + (b - c)$. Pravilnost te operacije pojasnimo začetniku najhitreje s številčnimi nalogami, n. pr. $6 + 5 - 3 = (6 + 5) - 3 = 6 + (5 - 3) = 8$ ali če vzamemo vrednost 6 za a , 5 za b in 3 za c , tedaj računimo $4a + 3b - 2c = 4 \cdot 6 + 3 \cdot 5 - 2 \cdot 3 = 24 + 15 - 6 = (24 + 15) - 6 = 24 + (15 - 6) = 33$. Seštevati in odštevati pa moremo vedno le enaka števila označena z enakimi črkami, n. pr. $5a - 4b + 3a - 4c + 2b = 8a - 2b - 4c$.

Učencem ljudske šole so tudi znana pravila: „Multiplikand pomnožen z multiplikatorjem da produkt in obratno, ako delimo produkt z multiplikatorjem, dobimo multiplikator, če pa delimo produkt z multiplikatorjem, dobimo multiplikand.“ V skrajšani obliki pišemo tako-le: $M \times m = p$ in $p : M = m$ ter $p : m = M$; ako pa zamenjamo M z a , m z b , p pa s c , imamo že enostavne enačbe namreč: $a \times b = c$ in $\frac{c}{a} = b$ ter $\frac{c}{b} = a$.

Isto izvajanje velja za deljenje. Ako znači D dividend, d divizor, k kvocijent, tedaj pišemo pravila skrajšano tako: $D : d = k$ in $D = d \times k$ ter $d = D : k$ ali v drugi obliki: $\frac{a}{b} = c$ in $a = b \cdot c$ ter $b = \frac{a}{c}$.

To so pa tudi osnovni pojmi algebre. Posebno važne so enačbe. Z enačbami označimo pravila pri obrestnih računih.

Ta pravila so $k = \frac{100 \times o}{o \times l}$ in $o = \frac{k \times 0 \times l}{100}$. Tu pomeni kakor znano k kapital, o obresti, l leta. V prvi enačbi nadomestuje k neznanko x , v drugi pa o .

Mnogo enačb imamo tudi v planimetriji in stereometriji, ker pravila o ploščinah in telesninah, pisana v krajši obliki so enačbe, n. pr. $p = d \times \dot{s}$. To pravilo velja za ploščino pravokotnikovo. Kakor znano znači p ploščino, d dolžino in $\dot{s}$ širino; p nadomestuje tukaj x . Iz pravila $p = d \times \dot{s}$ pa izvajamo tudi pravili: $d = \frac{p}{\dot{s}}$ in $\dot{s} = \frac{p}{d}$, in sicer iz temeljnih pravil o množenju, kakor je že zgoraj pojasnjeno. Pravilo za telesnino paralelepipeda pišemo v skrajšani obliki $t = d \times \dot{s} \times v$ ter znači t telesnino, d dolžino, $\dot{s}$ širino in v višino paralelepipeda. Tudi to enačbo pišemo po znanih računskih pravilih še tako-le: $d = \frac{t}{\dot{s} \times v}$ ali $\dot{s} = \frac{t}{d \times v}$ ali pa $v = \frac{t}{d \times \dot{s}}$.

Takih zgledov iz planimetrije in stereometrije imamo vse polno. Začetniku so pa potrebne najprej računske vaje s številčnimi enačbami, potem pridejo na vrsto še enačbe z običnimi števili.

Glede številčnih enačb opozorimo na članek: „Izvajanje enačb z eno neznanko iz sorazmerij“ v lanskem „Popotniku“ št. 5.

Vzemimo še nekaj zgledov, n. pr. $3x + 5 = 4x - 3$ je številčna enačba; izračun pokaže $x = 8$. Tej nalogi primerna enačba z običnimi števili bi bila $3x + a = 4x - b$, potem je $x = a + b$, ako računimo po tistem navodilu, kakor pri številčnih enačbah, namreč:

$$\begin{array}{rcl}
 3x + a = 4x - b & \text{Na isti način tudi} & 3x + 5a = 4x - 3a \\
 - 3x & = & - 3x \\
 \hline
 a = x - b & \text{in} & + 3a = + 3a \\
 + b = + b & \text{toraj} & 3x + 8a = 4x \\
 \hline
 a + b = x & \text{in } - 3x & = - 3x \\
 & \text{tedaj} & 8a = x
 \end{array}$$

$$\begin{array}{rcl}
 \text{ali} & 3x + 5a = 4x - 3b \\
 \text{in } - 3x + 3b = & - 3x + 3b \\
 \hline
 \text{toraj} & 5a + 3b = 4x - 3x \\
 \text{in} & x = 5a + 3b
 \end{array}$$

Začetniku pa priporočamo kot vajo prav mnogo takih nalog, katere bode tudi brez težave izvršil, ako že dobro ume računanje z golimi številčnimi enačbami.

Rezolucije o slovenskem srednjem šolstvu.

¹ (Sprejete na glavni skupščini „Društva slovenskih profesorjev v Ljubljani dne 22. dec. 1907).¹

I. Vsak narod imej šole v svojem jeziku. To zahtevata pedagogika in državni zakon. Uvažujoč to neovržno istino, zahteva „Društvo slovenskih profesorjev“, da se ji ugotovi tudi pri Slovencih v popolnem obsegu (to je, v vseh predmetih).

II. S stališča pedagogike in zakonitih določb, zahtevamo poleg gimnazij istotako slovenskih realk, učiteljskih, obrtnih in trgovskih šol.

III. Ker so na Štajerskem, Koroškem in Primorskem baš tako in taki Slovenci kakor na Kranjskem, zato ne sme srednje šolstvo v teh pokrajinah biti urejeno drugače nego na Kranjskem. Kar se je smatralo na Kranjskem za potrebno in narodnim razmeram primerno, je in mora biti potrebno in primerno tudi v ostalih pokrajinah, koder bivajo Slovenci.

IV. Srednješolski učitelji, ozir. profesorji, ki so usposobljeni za več učnih jezikov, morejo biti nastavljeni na vseh zavodih, kjer se poučuje v katerem izmed dotičnih jezikov.

Utemeljevanje.

I.

Naše srednje šole so dvojezične ali nemške.

1. Ta njih ustroj krši določbo § 19. državnih temeljnih zakonov iz l. 1867., ki pravi: „Vsako pleme ima nepovredivo pravico, gojiti in čuvati svojo narodnost in jezik. V deželah, kjer stanuje več narodnih plemen, naj bodo javna učilišča tako urejena, da se vsaki narodnosti dajo pripomočki za izomiko v lastnem jeziku, a da ne bode nikomur sila, se učiti drugega deželne jezika.“

2. Ustroj našega šolstva se protivi zdravi pedagogiki.

Baš takrat, ko je bitka na Beli gori (1620) zadala smrtni udarec samostalnemu življenju češke kulture in je novo urejena hrvatska granica pošiljala hrvatske polke po vsem svetu kri prelivat, je zaklical kakor v protest zoper dogodke nemški pedagog Ratke-Ratichius: „Vse najprej v materinem jeziku.“ Njegov mlajši vrstnik, nazorno misleči Slovan Komenski pa je rekel: „Učiš se v tujem jeziku, potem prevajaš v svojega. Brate, to je baš tako, kakor če bi komu, ki želi vedeti, kako je potovati iz Prage v Benetke, pojasnjeval, kako je iti iz Benetk v Prago.“

¹ Predlagal v imenu odbora in utemeljeval dr. Fr. Ilešič.

Dandanašnji smo si na jasnem, kar se tiče materinščine v šoli.

Tuj učni jezik ovira *materijalno naobrazbo*; zakaj učenec mora misliti na besede, pa ne utegne motriti stvari.

Ob tujem jeziku pa trpi tudi *formalna naobrazba*. Kdor sprejema gradivo mehanično le od zunaj in ga ne razvija iz sebe, temu se ne razvijejo ali usahnejo duševne sile, slepo veruje nespoznane stvari, izgubi smisel za dvom in s tem za napredek.

Ob tujem učenem jeziku izgubimo organsko zvezo z narodom. „Organčna zveza med prvimi in zadnjimi sinovi enega naroda zajamči njega napredek... Boj za materinščino je torej boj za kulturo in za socialno povzdigo ljudstva.“

Po jeziku odtujeni svoji zemlji, zabredemo lahko v neznačajnost. Sploh je mehanična dvojezičnost znak notranje desorganizacije.

3. Izvršitve zakona in ugoditve pedagoškim istinam ne zahtevamo v kakem slepem šovinizmu, ki bi motil jasnost pogleda in nam ne dal dobro shvačati svojih lastnih interesov.

Nismo več deca; dorasli spoznavamo svoje potrebe in svoje koristi; trezno sodimo o uvetih in okolnostih svojega obstanka, ne zametamo ničesar, kar krepi naše pozicije, a v zavesti svoje polnoletnosti ne moremo pripustiti, da bi se nam kaj vsiljevalo proti našemu spoznanju in proti naši volji, ter prosvedujemo proti temu, da bi nam kdo drug rival kaj na prvo mesto, kar spada na drugo, da bi manjšo in hipno korist plačevali s temelji svojega napredka.

V slovenskih srednjih šolah si bomo pouk nemškega jezika uredili po novem in to takem učnem načrtu, da bo naša mladina kakor dosle tudi odsle zmožna vsake konkurence. Razlika bo pa ta, da bo *duševno jačja* nego je bila dosle.

Tako shvačamo in hočemo čuvati svoje lastne interese, zahtevajoč stvarno avtonomijo svojega šolstva.

4. Tistim pa, ki se protivijo poslovenitvi našega srednjega šolstva, dasi ta-le ne krši njih pravice do lastnih šol, kličemo: „Česar nočete, da bi se vam zgodilo, tega ne storite drugim!“ Tiste, ki trepečejo za našo bodočnost, če dobimo svoje šole, vprašam: „Ljudje, odkod toliko ljubezni za nas, odkod ta nesebičnost?“ In povesijo oči.

Za skrajnjo silo nam je idrijska občina dala zgled, kako je tam, kjer so dani vsi realni pogoji za življenje organizma, s činom, s *fait accompli*jem mogoče premagati poklicane činitelje. „Družba sv. Cirila in Metoda“ bi v ugodnejših razmerah utegnila posnemati idrijsko občino.¹

¹ O tej točki obširneje v zagrebškem „Nast. Vjesniku“ 1907 (XVI, 2).

II.

Pri pouku slovenskega jezika smo se Slovenci zadovoljevali, da so učitelji slovenščine mehanično zabijali v glave nebroj slovniških pravil in naslovo starih knjig. — Bili smo zadovoljni, včasih srečni, če smo se učili celo staroslovenske slovnice; to se nam je zdelo posebno idealno, a prezrli smo pri tem, da ne znamo niti svojega živega jezika in da ne občujemo s svojimi živimi slovanskimi sosedi in brati, kakor bi se spodobilo.

Zroč le v preteklost, smo prezrli sedanost in bodočnost.

Enako delamo, ko si volimo vrsto šol sploh. Mislimo preveč le na staro-klasično gimnazijo, ki seže v preteklost in pomeni konservatizem, a ob tem pozabimo na brzo se vrteče kolo časa.

Če hočemo biti organizem, ki so mu razvite in za delo sposobne vse sile, ki mu delujejo vsi čuti, ne smemo gojiti le klasičnih študij, moramo se oprijeti tudi realij in spretnosti. Realijam in spretnostim služijo realke, trgovske in obrtne šole.

Le če bomo imeli poleg gimnazij tudi vse te ostale vrste šol, se bo naš narod razvijal harmonski na vse strani in stal med drugimi kot popoln stvor; sicer ostane, kar je sedaj, — pohabljenec. Za pohabljenost pa se plačuje — vojaška taksa!

III.

Ako govorimo o našem šolstvu, mislimo na šolstvo v poedinih deželah, kjer bivajo Slovenci, torej na Kranjskem, v Malem Štajerju, na Koroškem in na Primorskem. Šolstva z osrednjo, avtonomno slovensko organizacijo nimamo.

Naši interesi so v vseh teh deželah identični. Za vse te dežele velja pa tudi isti zakon in za ves svet velja ob enakih razmerah enaka pedagogika.

Izhodišče, s katerega je učitelju začetni iti, je intelektualno in moralno stališče gojenca; v jezikovnem stališču je to materinščina naše dece; slovenska so pa naša deca baš tako na Štajerskem kakor na Kranjskem ali Koroškem ali Primorskem. Zato pa bodi šolstvo na Štajerskem, Koroškem in Primorskem urejeno baš tako kakor na Kranjskem.

A morebiti uvetuje cilj različno uredbo srednje šole v poedinih slovenskih pokrajinah? — Umevno je, da se jezikovna uredba ljudske šole ravna tu in tam po lokalnih razmerah; zakaj ljudska šola izprevaja direktno v življenje in se zato mora ravnati po tem življenju in njega uvetih. Drugače pa je s srednjo šolo: ta ne vodi človeka direktno v življenje; zakaj za njo še pride visoka šola; zato se ji načeloma ni treba ozirati na lokalne potrebe. Srednji šoli je svrha obča višja formalna naobrazba in izobrazba

cele osebnosti. A ta cilj je isti, najsi smo na Kranjskem, Koroškem, Štajerskem ali Primorskem.

✱

Vse to zahtevamo tudi s svojega stanovskega stališča; jasno je, kak pomen ima pomnožitev slovenskih srednjih šol za pomladek slovenskega srednješolskega učiteljstva.

Čuvajoč interese učiteljstva srednjih in njim podobnih šol in določujoč mu stališče v okviru narodnega življenja, (§ 2. in 3. društvenih pravil), se bode društvo potegovalo za izvršitev gori navedenih resolucij.

Šolsko-higijenski utrinki.¹

Priobčuje Ig. Šijánek.

13. Naloge šolske higijene.

(Dalje in konec.)

Začnem torej z učnim sistemom in z metodiko, kateri dve disciplini provzročujeta celo vrsto patoloških prikazov. Ti sledijo utrujenosti in izčrpanosti živčnega sistema in pa motenjam hranitbe in cirkulacije. Da se zve stopnja duševne utrujenosti, uporabljajo razne metode. Italijanskega dušeslovca Mosso metoda sloni na dejstvu, da duševna utrujenost zmanjšuje zmožnost delovanja mišic (Leistungsfähigkeit der Muskeln). Mosso je sestavil aparat — takozvani ergograf —, s katerim se meri omenjena zmožnost delovanja mišic. Keller in Kemsies sta z Mossovim ergografom preskušala mišice šolskih otrok.

Druga metoda je, da se dajejo učencem začetkom in koncem učne ure v izdelovanje kratki računi in nareki. Iz števila pogreškov se sklepa na duševno utrujenost. To metodo so uporabljali zlasti Sikorsky, Höpfner, Laser, Burgerstein, Ebbinghaus.

Griesbach pa je uvedel tretjo metodo, katera temelji na slučaju, da zniža duševna utrujenost sensibiliteto kože. Aparat za ta preiskovanja se zove esteziometer (Ästhesiometer). Poizkuse so delali posebno Vannod, Wagner, Eulenburg in Schmid-Monnard.

Preiskave utrujenosti so dognale, da razni učni predmeti v različnih gradih vplivajo na možgane. Vobče je utrujenost pri pouku starih jezikov in matematike največja.

Predvsem so pa te preiskave dognale dve važni stvari. Prvič, da pride mnogo otrok, zlasti v poletju, v šolo — ne da bi dovolj časa počivali bili. Čas spanja je bil prekratek, kar pa je seveda jako škodljivo za mladi

¹ Prim. „Pop.“ 1907 str. 21, 52, 84, 114, 177 in 344.

organizem. Drugič pa, da kratka opoldanska pavza, trajajoča od 12. do 2. ure nikakor ne zadostuje, da bi bili otroci popolnoma zmožni slediti znanstvenemu pouku. Niso se še oddahnili od dopoldanske šole. Seveda je ravno tako tudi pri učiteljstvu.

Razpravljati hočem o nekaterih zadevah učnega sistema, ki se ne strinjajo z načeli fiziologije in higijene.

Za učno metodo se mora vzeti naravna podstava. V središču pouka morejo biti le človek, njegov razvoj, njegova družbena in države tvoreča moč in njegova etika. Vobče se je to pripoznalo, samo da se je doslej v mnogih višjih šolah smatral antiki človek kot ideal človeštva. Pozabilo se je pri tem pa, da je „stari“ človek že davno izumrl in da je na njegovo mesto stopil moderni človek. Sploh se je pa, ako govorim iz nacionalnega stališča, izpregledalo ali vsaj malo uvaževalo, da smo mi Nemci (To so besede Griesbacha, ki se pa analogno dajo našim razmeram prilagoditi. Opomba poročevalca.), da ima v pouku mladine nemško mišljenje in nemški jezik, nemški idealizem zavzemati prvo mesto.

Tudi se ni uvaževalo, da je nefiziologiško in nehigijeniško, mlado dušo napraviti neobčutno napram energetičnim postopkom zunanjega sveta, pač pa jo napajati z abstraktnimi, težko prebavnimi stvarmi. Mislim v prvi vrsti na latinščino v spodnjih razredih gimnazije. Množica in težkoča snovi je prehuda glede na starost in duševno zrelost učencev.

Zamislimo se v dušo onih otrok, opazujmo psihično in fizično razvijanje v letih pubertete in pretehtujmo, kaj se pravi osem do deset ur na teden jih mučiti z latinščino. Saj še svojo materinščino ne obvladajo. Njihov besedni zaklad je majhen, njihovo omislije omejeno; povsod se vidi nerodnost v lastnem jeziku.

Nato nadaljuje Griesbach o neutemeljenosti sedaj veljavnega poučevanja v nižjih razredih gimnazije, kar pa, četudi je interesantno, izpustim, ker nima za nas ljudskošolsko učiteljstvo toliko pomena.

Jako važna naloga higijene z ozirom na učni sistem, je odprava popoldanskega pouka. To je eden najhujših strupov v sedanji šoli. — Pri sedanjih razmerah je odprava istega težko izvedljiva; kajti potreba bo učne naloge skrajšati, znižati učni smoter ter uvesti manj in krajših učnih enot. Trikrat na dan deluje šola na mladino: 1. po dopoldanskem pouku, 2. po popoldanskem pouku in 3. po domačih nalogah. To je preveč, to je uničevanje mladega zdravja. Taka kultura ne stvarja zdravega, čvrstega življenja, ona vodi k »Stupor scholasticus« in polaga kal nevresteniji in oslabeledosti. Jutro pripada delu, resnemu in napornemu delu, popoldan se pa ima porabiti v razvedrilo. Šolske naloge naj se kolikormogoče omejijo. Po omejitvi istih se ne le učenec, ampak tudi učitelj razbremeni.

Proti popoldanskemu pouku so nastopali in še nastopajo fiziologi in higijeniki.

Ker so delujoči organi najbolj s krvjo napojeni, zato je kri po obedu največ v prebavilih. Možgani pa morejo le tedaj delovati normalno, ako so prepluti z veliko množino krvi; to pa po obedu ni. Pouk kmalu po obedu je škodljiv živčevju in prebavilom. Popoldne se pa lahko porabi za telovadbo in mladinske igre. Današnja telovadba je malo vredna. Boljše je nobene telovadbe, nobenega športa, kakor pa te vaje po sedaj vladajočih metodah.

Oglejmo si še šolska poslopja in njih opremo. Šolska hiša mora biti prosto ležeča, da imata zrak in luč pristop od vseh strani. Močvirnata ali vlažna tla se ne smejo porabiti za stavbo šole. Tudi v bližini šole naj ne bo stoječih vod in kanalov. Zlasti je gledati na to v mestih, da se pouk ne moti po cestnem vrvenju in po tvorniškem poslovanju.

Neobhodno potrebno je obširno dvorišče, kjer se lahko mudijo gojenci v odmorih. To dvorišče mora za poletje imeti dovolj sence. Gledati je na to, da je dvorišče kolikor mogoče brez prahu.

Glede šolske stavbe je še opomniti, da so prostori v pritličju obdati z zračno izolacijo (mit Luftisolierung zu versehen), ali pa so kleti napraviti pod šolskimi sobami.

V tem slučaju so cementirani kletni oboki najpripravnější. Ako se mora šolsko poslopje zidati tik ob cesti — znabiti radi pomanjkanja primerne stavbišča — naj so pritlične sobe najmanj šest metrov nad cesto, to pa, ker se ima prah, izhlapevanje cest in cestni hrup po možnosti eliminirati. Ceste, ki so ob poslopih, morale bi biti tlakane z lesenim tlakom, tudi bi se po teh cestah ne smelo voziti s težkimi vozovi, kakor tudi ne s tramvaji. Hodnikov in stopnic naj bo v šolskem poslopiju zadostno število in naj bodo isti in iste primerne širokosti. Skrbeti je za dovoljno razsvetlavo in za dobro prezračevanje, ne da bi nastajal prepah. Velikost šolske sobe je določiti po številu otrok. Gledati je, da se uvede primerna ventilacija in je seveda potrebno se pobrigati za zdrav in čist zrak. Stopnice in tla hodnikov ter šolskih sob naj so iz trdega lesa. Važno higijensko pravilo je, tla imeti prahu prosta. To se doseže, ako tla namažemo s posebnim oljem, takozvanim oljem zoper prah (Stauböl).

Vsakodnevno pomivanje je komaj mogoče in moramo se zadovoljiti, ako se obrišejo vsaj subzelijske vsake dan z mokrimi cunjami. Snaženje šolskih prostorov je mnogokje jako pomanjkljivo, kajti primanjkuje potrebnih uslužbencev in sploh taki tudi nimajo prave volje.

Najpripravnější stena za šolske sobe je obitje zidu z deščicami (Holztäfelung-Paneel) in namazanje iste z limskimi barvami (Leimfarbenanstrich). Tapet ni priporočati. Da je šolska soba dovolj razsvetljena, mora biti površina oken vsaj ena petina površine tal. Vsak učenec ima s svojega prostora videti košček neba. Na oknih morajo biti zavesa, oziroma priprave zoper solnčno blišanje. Za umetno razsvetlavo šolskih prostorov je električna luč najboljša. Pri uporabi plina so priporočanja vredni Argandovi in Auerjevi gorilci. Odprti plameni se naj zavržejo, ker so očem prenemirni.

Velikega higijenskega pomena je vprašanje glede kurjave šolskih poslopij. Iz stališča šolskega zdravstva je zahtevati, da kurilna naprava daje potrebno stopnjo toplote, da razdeli toploto enakomerno in da vsa naprava ne povzroči kakih zdravju škodljivih učinkov. V naših krajih (profesor Griesbach živi v Mühlhausen-u) je za šolske sobe primerna toplota 17 do 19 ° C, v telovadnicah pa 13 do 16 ° C. Ako ima sobni zrak navajano temperaturo, a so stene sobe primeroma mrzlejšje, tedaj človeka stresa (fröstelt) in to zaradi pomnoženega izžarjevanja proti stenam.

Nato razpravlja Griesbach o raznih načinih centralne kurjave, kar pa našim razmeram ni prikladno, ker nimamo šol z zelo dosti razredi. On priporoča takozvano „Niederdruck-Dampfluftheizung“. Končno pravi, da kjer ni centralne kurjave, naj se peči napolnjujejo z drvni ali koksom, ker pri kurjavi s premogom nastane mnogokrat dim in nesnažnost.

Šolska higijena pa jako gleda tudi na subzelijske. Nič ne povišuje nevarnost skolioze (skriviljenje hrbtenice) in očesne bolezni tako zelo, kot pomanjkljiva kakovost miz in klopi v šolskih sobah. Razmerje mer mora biti prikladno učenčevi velikosti. Vertikalna razdalja med mizno ploščo in sedalom — takozvana diferencija — naj iznaša $\frac{1}{7}$, višina sedala od tal $\frac{2}{7}$, širokost sedala $\frac{1}{3}$ telesne dolgoti. Mizna plošča naj nudi vsakemu učencu ploskev 55 cm dolgoti in 40 cm širokosti ter naj bo 6° nagnjena. Zgornji rob sedala in njej paralelni, telesu najbližje ležeči, rob mizne plošče naj bodeta v isti vertikalni ravnini. Horizontalna razdalja teh obeh robov — takozvana dištanca — je tedaj enaka ničli. Sploh pa je dobro, ako se dasta miza in klop v vertikalni smeri prestaviti in da ima klop kako pripravo na zaklopnice radi lažjega vstajanja v klopi. Ta priprava pa mora funkcionirati brez ropota.

Z ozirom na higijeno očesa zavzemajo važno mesto šolske knjige in pisarije. Visokost tiskanih črk iznašaj 1.5 mm, v spodnjih razredih še boljše 1.75 mm, debelost črk 0.25 mm njih prikop (Aproche) 0.5 mm. Najprimernejše razdalje dveh vrst je 2.5 mm. Namesto poševne pisave je bolje upeljati stoječo pisavo, ker se pri izvajanju prve glava preveč na stran nagnjeno drži, kar je pa za oči jako škodljivo.

Sedaj pa še zadnja in ne malo važna naloga šolske higijene, namreč zdravniško nadzorstvo.

Zadnji čas se je mnogo govorilo o nastavljanju šolskih zdravnikov. Niso se zadovoljili — kar je prav — samo s teoretiškimi opazovanji in razpravami, ampak se je teorija navadno prestavila v prakso. Dandanes imamo uradno nastavljene šolske zdravnike v Wiesbadenu, Berlinu, Charlottenburgu, Königsbergu, Frankfurtu, Norimbergu, Darmstadtu, Offenbachu, Bruslju, Parizu, Stockholmu, Kopenhagnu, Budapešti itd. Desegel bi se po mojem mnenju ideal šolskega zdravnika, ako bi on pripadal popolnoma k učiteljstvu dotičnega zavoda, kateremu bi žrtvoval vse svoje moči in na katerem bi on predaval svojo higijenično stroko. Splošno pa postane lahko vsak praktični zdravnik šolski zdravnik, samo da je higijenično zadostno naobražen.

Toda šolski zdravniki ne smejo biti le kot sence Hada, oni ne smejo biti brezbitne postave. Kaj pomaga, če so vpisani v mestnih registrih, če sedijo v šolskih komisijah in vendar jih nikdar ne moreš prijeti. Tudi ne smejo biti orodje zavidnega okrajnega ali komunalnega zdravnika. Zdravnik, ki je le po imenu šolski zdravnik, a nima nobene iniciative, ni drugega nič kot predmet ogledavanja, samo da umiri publiko. V šolskem organizmu ima kvečjemu ulogo tujega telesa, katero se ne more organično zarasti.

Glede službenih predpisov šolskih zdravnikov omenjamo sledeče:

Šolski zdravnik ima kontrolirati vse šolske naprave, ki pridejo z ozirom na higijeno v poštev. Prisostovati ima vsem sejam učiteljstva in šolske komisije, kadar je govor o takih napravah. Tam ima predlagati in siliti na odpravo nedostatkov. Začetkom in koncem zime ter poletja ima zdravnik preiskati vse otroke, kakega zdravstvenega stanja da so. Posebno pri novodošlecih je to zelo korenito izvesti. Podatki o preiskovanju so za beležiti v posebnih formularih.

Izdela se zdravstveni izkaz o vsakem učencu posebej, kakor tudi o vsem zavodu skupaj in se razdeli po razredih.

Tudi o učiteljstvu se napravi poseben izkaz.

Šolski zdravnik naj ne bode navadno domači zdravnik učiteljstva in učencev — zato naj bodo drugi zdravniki.

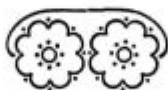
Vsak slučaj nalezljive bolezni, oziroma sumnja je naznaniti takoj šolskemu zdravniku. Po dokončani bolezni se ima učenec predstaviti šolskemu zdravniku in prinesiti seboj izpričevalo svojega zdravnika. Oprostitev od posameznih učnih ur, n. pr. od telovadbe ima določiti šolski zdravnik. Šolski zdravnik ima v takih slučajih napram šoli iste dolžnosti, kot vojaški zdravnik napram vojaškemu oblastim. O zapretilu šole ne more zdravnik nič ukreniti brez oblastvenega dovoljenja.

Vsak mesec enkrat naj šolski zdravnik poslopje, učne sobe in sploh vse naprave nadzoruje in pregleda ter o tem izda svoje poročilo.

Nasproti učnemu osebju nima šolski zdravnik moč predstojnika, on nima pravice šolskim uradnikom ukazovati. Ko bi to bilo, reklo bi se lahko po vsej pravici, da se on meša po nepotrebnem v organizacijo šole in potem bi gotovo ne izostajali prepiri med učiteljstvom in zdravnikom. Nasprotno pa se mora pripoznati, da bi bilo pravilno, če šolski zdravnik opozarja šolsko voditeljstvo in učiteljstvo na slučajne hibe. Za hrbtom omenjenih ali brez njih bi seveda ne smeli pri višjih inštancah javljati svoja opazovanja.

Rezultati, katere je do sedaj šoskozdravniško delovanje doseglo, kažejo natančno, da imajo šolski otroci često bolezni, o katerih ne slutijo niti otrok niti roditelji. Take bolezni pa imajo često pomenljive posledice, ako se že v prvem štadiju ne zdravijo. To je predvsem pri boleznih v nosni in ustni duplini, pri spremembah ogroджа in pri tuberkulozi.

Kdor premotruje natančno in brez predsodkov delovanje šolskega zdravnika, mora pripoznati, da je nastavljenje istih nujna potreba, ker bi se po njih odvrnila marsikatera nesreča in nezgoda od šole in domače hiše.

Književno poročilo.

Georg Frieze, Jahrbuch für den Zeichen- und Kunstunterricht, 3. Jahrgang. XX in 714 str. Založila Helwingsche Verlagsbuchhandlung Hannover. Cena M 15. Že tretjič je izšla ta izvrstna revija in zopet prinaša na več kot 700 straneh obilico najrazličnejšega gradiva. Čez 200 slik pojasnuje posamezne članke. Ponajveč so slike reprodukcije po šolarskih izdelkih, vmes pa nahajamo tudi umetniška dela. V predgovoru zastopa pisatelj stališče, da je treba učitelju prostosti v metodi in navaja izrek Kerschensteinerjev: „Kdor obvladuje predmet, kmalu najde pravo metodo.“ Predgovoru sledijo razni sestavki o risarskem pouku. Med temi sestavki se posebno odlikuje Friezejeva razprava o risarnici. To razpravo naj bi temeljito proučili zlasti ljudje, ki zidajo nova šolska poslopja, posebno sedaj, ko

dobimo na Kranjskem v vsak okraj vsaj po eno meščansko šolo. (?) Poznam na Kranjskem krasno, novo šolsko poslopje, ki ima tudi lepo risarnico z okni proti severu in proti jugu, najbrže zato, da učencem ni treba risati sence, ker so modeli obestransko razsvetljeni! Toda vrnimo se h knjigi. Drugi del prinaša nekoliko življenjepisov še živečih risarskih učiteljev, tretji del se pa spominja dveh mož, ki sta si stekla odličnih zaslug za umetnost. Zanimiva je razprava: „Die Zeichenliteratur vor 100 Jahren“. Najvažnejši je četrti del, ki kaže natančno stanje risarskega pouka v posameznih državah. Umevno je, da je zopet na prvem mestu obravnavana Nemčija; tej sledi Ogrska, Francija, Belgijska, Nizozemska, Angležka, Škotska, Finska in Danska. Dalje nahajamo v tem odstavku natančen učni načrt javne šole v St. Louis (Amerika). Ta načrt navaja za vse razrede in mesece potrebne snovi. Ob koncu četrtega dela je še splošen pregled risarskega pouka v Japonski. Ves četrti del je bogato ilustrovan s posnetki po šolarskih izdelkih. Peti del ima tudi letoš pregled raznih strokovnih društev, šesti del pa prinaša pregled strokovnih listov nemških, angleških, francoskih, italijanskih in ogrskih. V zadnjem delu so ocene raznovrstnih novoizšlih strokovnih knjig. Knjiga je od prve do zadnje strani zanimiva, le škoda, da ima med slovanskimi strokovnjaki premalo sodelavcev in da je za naše žalostne razmere — predraga. Pač pa naj bi si jo omislile okrajne učiteljske knjižnice.

K. Humek.

„**Domače ognjišče**“, ki izhaja kot mesečnik v „Učiteljski tiskarni“ v Ljubljani vsako zadnjo soboto v mesecu, prinaša jako zanimive, koristne, aktualne članke o vzgoji otrok, njihovih hibah in čednostih, zlasti pa o zmotah in napakah staršev in slabih vzgojiteljev; končno prinaša dopise o delovanju učiteljstva in odgojevalcev, povesti in zanimive drobtine iz vsega sveta. Malo imamo toli potrebnih in koristnih slovenskih časopisov, kakor je „Domače ognjišče“. Naj bi se razširil ta lepi list, ki stane le 2 K za vse leto, v vse slovenske hiše!

Obrtno zakonodajstvo. Sestavil H. Podkrajšek, c. kr. strokovni učitelj. Cena vezani knjigi 1 K 20 h. Z odlokom c. kr. ministrstva za bogočastje in uk z dne 10. julija 1907, št. 22.142, odobrena učna knjiga. Na Dunaju. Založil Karol Gräser in drugovi 1907.

„**Slovan**.“ Mesečnik za književnost, umetnost in prosveto. Ureja Fran Govekar. Tisk, lastnina in založba Drag. Hribarja v Ljubljani — 1. številka VI. letnika našega najlepšega ilustrovanega mesečnika je izšla že meseca decembra m. l. z mnogimi slikami in bogato vsebino. Med sodelavci je zlasti omeniti Ant. Aškerca, Ksaverja Meška in Vlad. Levstika. „Slovan“ stane na leto 12 K. Priporočamo ga vsem društvom in ljubiteljem lepih knjig kar najtopleje.

S. Gregorčiča „Poezije“ bodo prejeli člani Družbe sv. Mohorja že prihodnjo jesen 1908. Že danes pa moramo opozoriti rojake na to knjigo, ki bo tako lepa, kakor ni bila še nobena knjiga slovenskih pesmi. Obsegala bode 12 pol večje oblike (n. pr. kakor knjiga „Pamet in vera“) in bo imela 40 lepih izvirnih slik, večinoma na celi strani. Zasnoval in izdelal jih je domači umetnik, akad. slikar Anton Koželj, pesmi pa je izbral naš dični pesnik Anton Medved; njegovo ime nam je porok, da je nabral na pisani livadi poezij goriškega slavca res najkrasnejše in najbolj duhteče cvetke, tembolj, ker je smel izbirati čisto po svojem okusu. Knjigo bode krasila tudi podoba rajnega pesnika s posnetkom njegovega lastnoročnega

podpisa in s posnetkom rokopisa krasne pesmi: „Mojo srčno kri škropite!“ — To lepo knjigo prejmejo Mohorjani z ostalimi družbinimi knjigami vred; kdor jo želi vezano, naj doda letnini za preprostejšo vezavo z rdečo obrezo še K 1—, za elegantnejšo vezavo z zlato obrezo pa še K 2—. Kar bode še ostalo izvodov te knjige v zalogi, se bodo prodajali po sledečih cenah: Navadna izdaja: Za ude: broš. K 3—, v prt vez. z rdečo obrezo K 4—; za neude in po knjigarnah: broš. K 4—, v prt vez. z rdečo obrezo K 5-20. Elegantna izdaja: za ude: broš. K 4—, lepo vez. z zlato obrezo K 6—; za neude in po knjigarnah: broš. K 5-40. lepo vez. z zlato obrezo K 7-80. — Nadejamo se, da od prihodnje jeseni naprej ne bo slovenskega salona, niti police v slovenskem kmetskem domu — brez „Poezij S. Gregorčiča“, ki se mora umiliti vsakemu slovenskemu srcu. — Opozarjamo pa tudi na to, da zakasnelcem s to knjigo z drugimi vred za 2 kroni v jeseni 1908 ne bomo mogli postreči. Zato naj se vsak pravočasno oglasi za uda, kdor hoče biti deležen te knjige za navadno udnino 2 kron.

Slovenska Matica. (155. odborova seja dne 20. decembra 1907!) — Predsednik javlja, da so v času od zadnje odborove seje zborovali: krajepisni, gospodarski in reklamni, tehnični in književni odsek. — Letos izda društvo sledeče publikacije: 1. Zbornik IX. 2. Slovenske narodne pesmi 11. snopič. 3. Zabavna knjižnica XIX. 4. Prevodi iz svetovne književnosti IV: Gorski venec. 5. Knezova knjižnica XIV.: Roman Ksaverja Meška: Na Poljani. 6. Hrvatska knjižnica II. 7. Kamniške ali Savinske planine. 8. Letopis za leto 1907 in 9. Slovensko-hrvatski slovar. Knjige bodo do božiča dotiskane, le „Kamniške planine“ se bodo nekoliko zakasnile, ker ni bilo pravočasno klišejev. — Določijo se nagrade pisateljem in urednikom, nadalje recenzenti došlim rokopisom. — Zemljevid slovenske zemlje se prične tiskati po novem letu. Prihodnje leto izidejo knjige: 1. „Trubarjev Zbornik“ (urednik dr. Ilešič), poleg njega še „Bleiweisov Zbornik“ (urednik dr. Tomišek). 2. Knezova knjižnica XV., ki prinese Cankarjev roman: Novo življenje (idejno nadaljevanje, Tujcev). Urednik dr. Ilešič. 3. Zabavna knjižnica XX. pod uredništvom Jos. Kostanjevca. Vanjo pridejo drame, ki so došle Matici, ako bodo sprejete, drugi snopič „Zabavne knjižnice“ bi bil pripoveden. 4. Hrvatska knjižnica III., urednik predsednik, (morebiti pesniška antologija.) 5. Kamniške ali Savinske planine II. ilustrovane, urednik Ferd. Seidl. 6. Slovenske narodne pesmi 12. snopič, stanovske, in to vojaške. Urednik dr. K. Štrekelj. 7. Prevodi iz svetovne književnosti: Göthejev Faust I. v prevodu Antona Funtka. 8. Letopis za leto 1908. Urednik tajnik. V nadaljni književni program za leto 1909 in 1910 se sprejme: Spominška knjiga o francoski dobi; o 100letnici Stanka Vraza in Ljudevita Gaja. Razpisale se bodo tri nagrade à K 200— iz Costove in Jurčičeve ustanove, iz zadnje imenovane osobito za leposlovne spise o francoski dobi. Prevodi bodo prinesli morebiti Gunduličevega Osmana, Michijevičevega Pana Tadeuša in Puškinovega Onëgina. Izdajala se bo poučno-znanstvena knjižnica, n. pr. „Čehi na početku 20. veka“; potreba bo gojiti umetnost po publikacijah Matičinih. — Rešijo se točke iz področja gospodarskega odseka. — Tajnik poroča o prošnjah raznih društev in pojedincev za podaritev knjig, o premembah pri poverjeništvih, o došlih knjigah in časopisih, o pristopu novih udov in o vplačani članarini.

Splošni katalog slovenskih knjig je izdala „Katoliška Bukvarna“ v Ljubljani. Cena 60 h.

Razgled.

Listek.

Slovenska Šolska Matica. Odborove seje, dne 22. decembra 1907. v Ljubljani, so se udeležili: predsednik Henrik Schreiner in odborniki: dr. Janko Bezjak, Viktor Bežek, Jakob Dimnik, Hinko Družovič, Franc Gabršek, Josip Mešiček, Andrej Senekovič, in urednik dr. Josip Tominšek.

I. G. predsednik se spominja v toplih besedah rajnega odbornika Vekoslava Strmška in njegovih velikih zaslug za društvo. V znak sožalja vstanejo navzočni s sedežev.

Nato pozdravlja g. predsednik novega odbornika g. Josipa Mešička, ki je vstopil v odbor kot Strmškov namestnik, in čestita v odborovem imenu blagajniku, g. Andreju Senekoviču, ki je bil ob svojem umirovljenju odlikovan z naslovom c. kr. vladnega svetnika.

II. Tajnik prebere zapisnik zadnje odborove seje z dne 24. marca 1907, ki se odobri.

G. predsednik poroča, da je ocena Jos. Brinarjevega spisa „Zgodovinska učna snov za učence“ dokaj ugodna, vendar bodi snov kratka, zato bo treba spis še skrajšati.

Dalje pojasni g. predsednik, da v Tolminskem učiteljskem društvu ni predaval, ker je napovedano zborovanje odpadlo.

III. Tajnik poroča o kurentnih rešitvah izza zadnje odborove seje, ki se vzamejo odobrilno na znanje.

IV. Hans Trunkovega letaka „An die Eltern“ se je v slovenskem prevodu z naslovom „Staršem šolske mladine“ natisnilo 15.000 iztisov; 5000 iztisov je naročilo c. kr. ministrstvo za bogočastje in nauk za povprečni znesek 100 K, ostalim 10.000 iztisom se določi prodajalna cena po 2 h za iztis. Slavna šolska vodstva, oziroma krajni šolski sveti se vabijo, da hitro naroče potrebno število iztisov, dokler je kaj zaloge. Spis je prav primeren, da se razdeli staršem ob raznih ugodnih prilikah.

V. Sklene se, da se zopet vloži na c. kr. ministrstvo za bogočastje in nauk prošnja za stalno letno podporo, oziroma za priporočilo in nakup knjig iz l. 1905., 1906. in 1907. Obenem se predlože dotične knjige.

VI. Občinski javni knjižnici v Tolminu in knjižnici v Št. Juriju ob juž. železnici se prepuste društvene knjige po znižani ceni.

VII. Da si osnuje društvo svojo knjižnico, je pošiljal odbor doslej raznim slovenskim, drugim slovanskim ter nemškimi društvom in časopisom Matične publikacije brezplačno s prošnjo, da bi dotična društva in časopisi pošiljali Matici svoje proizvode v zameno. Ta prošnja je imela prav malo uspeha. Zato se bo zanj naprej brezplačno pošiljanje društvenih knjig ustavilo, ako ne dobi Matica v zameno dotičnih proizvodov.

VIII. Blagajnik poroča o denarnem stanju z dne 21. decembra 1907. Dohodkov je bilo 6836-62 K, stroškov 1018-88 K, ostane torej v blagajnici 5817-74 K. Preostanek iz l. 1906. znaša 937-47 K. Spminski listi kažejo prebitka 186 K.

IX. Ker so Spminski listi že pošli, se sklene, da se založe novi, toda z lepšim okvirom, v manjši obliki in na tršem papirju. Besedilo ostane isto. Okvir bo narisal g. profesor Anton Gvaiz v Gorici.

X. Za l. 1907. je izdala Matica napovedane 4 knjige, ki so že dotiskane, oziroma bodo dogotovljene še pred Novim letom in se začno takoj nato razpošiljati, tako da jih prejmo društveniki pravočasno.

I. zvezek „Komentiranih šolskih klasikov“ (Prešernov „Krst pri Savici“) pa izide v založbi „Slovenske Šolske Matice“ tekom l. 1908.

XI. Za l. 1908. se določijo naslednje knjige:

1. Slavnostna izdaja Pedagoškega Letopisa, VIII. zv., v proslavo 60 letnice vladanja cesarjevega s primernim uvodnim člankom;

2. Nazorni nauk za 2. in 3. šolsko leto, 2. snopič (konec);

3. Šola in dom s posebnim ozirom na roditeljske večere, II. (prakt.) del;

4. Popularno-znanstvena knjižnica, I. zv.;

5. eventualno: Prirodopisna ali prirodoslovna učna snov za ljudske šole.

Za l. 1909. se namerava izdati „Zemljepisna učna snov za ljudske šole“ (za Kranjsko, Štajersko, Primorsko [Goriško, Trst z okolico in Istro] in Koroško).

XII. Sklene se, da izda Matica „Narodne otroške igre“ z besedilom. Vsled tega se vabijo p. n. učitelji in učiteljice, da zbirajo tvarino in jo pošiljajo odboru

XIII. Določijo se nagrade za l. 1907.: funkcionarjem in urednikom kakor lani, pisateljem kakor doslej (po 40 K od tiskane pole)

XIV. Sklene se, da se najme v društvene namene posebna soba.

Moderni babilonski stolp. Njujorški časnik „Times“ si gradi lasten dom, ki bo visok 110 metrov.

Pedagoški paberki.

„Hrvatski učiteljski dom“ se bo imenoval list, ki ga hoče izdavat zasluzni „Hrvatski pedagoško-književni zbor“ v Zagrebu poleg „Napredka“. „Napredak“ bode namreč od sedaj naprej izhajal v zvezkih po tri pole kot pedagoško-naučni in znanstveni list, med tem ko bode „Hrvatski učiteljski dom“ glasilo stanovskih institucij. To bode nekako tako, kakor sta pri nas „Popotnik“ in „Učit. Tovariš“.

Dolgost in lega počitnic. Prof. dr. Burgerstein je na higijenskem kongresu v Berlinu priporočal kot najboljši čas za glavne počitnice v srednjem podnebjju čas najdaljših dni in največje vročine v letu. Toda že izkušnje lajkov kažejo, da glavne počitnice same ne zadostujejo. Za presojo zahtev glede na dolgost posameznih počitniških razporedkov pa še sedaj primanjkuje potrebna eksaktna snov. Predavatelj priporoča končno za vso srednjo Evropo začasno ta-le shema: Šolsko leto naj se prične začetkom septembra; prva učna doba trajaj 3½ meseca; potem o Božiču 2 tedna počitnic; za temi zopet približno 3 mesece pouka; proti koncu marca in aprila (velika noč) 2 tedna počitnic; potem zopet trimesečna doba za pouk; glavne počitnice meseca julija in avgusta.

Učiteljska izobrazba na Bavarskem. Kakor se sliši, namerava bavarsko nabožno ministrstvo nameščati zanaprej na učiteljiščih (moških in ženskih) le še akademično izobražene učitelje. Štiri semestri na visoki šoli dajo pravico do izkušnje za tako učno mesto. Predmet za izkušnjo pa se lahko izvoli iz teh-le štirih strok: nemški jezik, matematika, fizika in kemija, vzgoje- in ukoslovje, godba.

Kronika.

Moravski c. kr. dež. šol. svet se je pred kratkem na podlagi novega zakona konstituiral. Sestavljen je iz ene nemške in iz ene češke sekcije, ki v svojem delokrogu samostalno sklepata. Obe sekciji dež. šol. sveta se snideta tudi k skupnim („plenarnim“) sejam. Plenarnemu posvetovanju in sklepanju dež. šol. sveta so pridržane vse one stvari, ki se skupno tičejo tako čeških kakor nemških šol, dalje mnenje o vprašanih organizacije šolstva, o učnih načrtih, premembi šolskih zakonov, zlasti tudi presojanja šolsko-okrajnih proračunov po načelih pogovorjenih z dež. odborom, poročila o stanju vsega šolstva dežele na c. kr. ministrstvo za bogočastje in uk in končno vse stvari, ki ne spadajo v delokrog posameznih sekcij.

Smrt vsled svinčnika. V nemški šoli v Ljutomeru je neki učenec sunil svojega tovariša iz klopi. Sunjeni učenec je imel svinčnik v roki ter je padel nanj tako nesrečno, da se mu je ost zadržal globoko v sence ter je v bolnišnici v Radgoni umrl.

Trubarjev jubilej. „Društvo slov. književnikov in časnikarjev“ namerava prirediti julija meseca l. 1908. s pomočjo raznih narodnih društev veliko Trubarjevo slavnost. Nje namen je proslaviti 400letnico rojstva prve slovenske književnosti sploh.

RAZPIS NATEČAJA.

Učiteljske službe.

Št. 2351/I.

Na štirirazredni ljudski šoli pri **Sv. Marjeti ob Pesnici** se bode namestila učiteljska služba z dohodki po tretjem krajnem razredu, in sicer stalno ali začasno.

Prosilci za to mesto naj vložijo svoje postavno opremljene prošnje predpisanim potom pri krajnem šolskem svetu pri **Sv. Marjeti ob Pesnici** do 31. januarja 1908

Dokazati je usposobljenost iz obeh deželnih jezikov.

Mesto je samo za moške učne moči.

Okrajni šolski svet Maribor, dne 20. decembra 1907.

Predsednik: **Attems.**

„Učiteljska tiskarna“

last „Učiteljskega tiskovnega društva“,
registr. zadruga z omejenim jamstvom

v Ljubljani, Gradišče št. 4

priporoča slavnim krajnim šol. svetom,
šolskim vodstvom in učiteljstvu

uradne tiskovine
iz svoje zaloge.

Ceniki se pošiljajo na zahtevo zastoj. Ÿ Po-
strežba točna. Ÿ Tudi vse tiskovine za župan-
stva ima tiskarna po zmernih cenah v zalogi.

Tiskarna sprejema vsa v tiskarsko stroko spadajoča
dela ter jih izvršuje okusno in po solidnih cenah.

Izvrševanje tiskovin v enobarvnem in večbarv-
nem tisku. Ÿ Tiskanje muzikalij in časopisov.

LITOGRAFIJA.

Telefon št. 118. Ÿ Poštna hranilnica št. 76.307.